

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
PEDAGOĢIJAS NODAĻA

DZIMTMISAS PAMATSKOLAS VĒSTURE
(1877 – 1946)

BAKALAURA DARBS

Autore: **Laura Jerķe**

Stud. apliec. Ij09023

Darba vadītāja: asoc. profesore, Dr. paed. Baiba Kaļķe

RĪGA

2012

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba „Dzimtmisas pamatskolas vēsture (1877 – 1946)” mērķis ir izziņāt Dzimtmisas pamatskolas mācību un audzināšanas darbu no 1877. līdz 1946. gadam.

Darba struktūru veido 3 nodaļas un 9 apakšnodaļas, kurās apkopoti un analizēti materiāli par Dzimtmisas pamatskolas mācību un audzināšanas darbu no 1877. līdz 1946. gadam. Pirmajā nodaļā tiek apkopota un analizēta Dzimtmisas muižas vēsture. Otrajā nodaļā tiek apkopoti un analizēti materiāli par Dzimtmisas pamatskolas izveidi un attīstību līdz 1940. gadam, bet trešajā nodaļā tiek apkopota un analizēta Dzimtmisas pamatskolas vēsture mācību un audzināšanas procesa aspektā padomju (1940 – 1941; 1945 – 1946) un vācu okupācijas laikā.

Atslēgvārdi: Dzimtmisas pamatskola, Dzimtmisas muiža, skolu vēsture, audzināšana, mācīšana, pedagoģija.

ANNOTATION

The goal of the bachelor thesis “The history of Dzimtmisa primary school” (1877 – 1946) is to explore the educational work in Dzimtmisa primary school from 1877 until 1946.

The paper is structurally divided into 3 chapters and 9 subchapters, in which the materials about the educational work in Dzimtmisa primary school from 1877 until 1946 have been reviewed and analyzed. The first chapter contains the review and analysis of Dzimtmisa manor. The second chapter includes the review and analysis of the material about the foundation and development of Dzimtmisa primary school until year 1940. In the third chapter the author has reviewed and analyzed the history of Dzimtmisa primary school from the point of view of the educational processes during the time of Russian (1940 – 1941; 1945 – 1946) and German occupation.

Key words: Dzimtmisa primary school, Dzimtmisa manor, school history, education, teaching, pedagogy.

SATURS

Ievads.....	5
1. Dzimtmisas muižas vēsture.....	7
2. Dzimtmisas pamatskolas izveide un attīstība līdz 1940. gadam.....	8
2. 1. Mācību procesa organizācija.....	8
2. 2. Darbs ar vecākiem.....	24
2. 3. Skolas padome	25
2. 4. Pedagogu tālākizglītība	26
3. Dzimtmisas pamatskola padomju (1940 – 1941; 1945 – 1946) un vācu okupācijas laikā	27
3. 1. Mācību procesa organizācija.....	27
3. 2. Vecāku komiteja.....	37
3. 3. Ārpusstundu darbs.....	38
3. 4. Pedagoģiskā padome	39
3. 5. Pedagogu izglītība	42
Nobeigums.....	44
Izmantotā literatūra un avoti	46
Pielikumi	51
1. pielikums Latvijas tautskolu programmas ietvaros izstrādātais stundu plāns 1920. gada jūlijā	51
2. pielikums Latviešu pamatskolu stundu plāns 1925./26. mācību gadam.....	52
3. pielikums Intervija ar Dzimtmisas pamatskolas 1946. gada absolventi Agru Rūtenbergu 2012. gada 2. aprīlī	53
4. pielikums Intervija ar Dzimtmisas pamatskolas 1946. gada absolventi Ainu Greznovu 2012. gada 22. martā	56

IEVADS

„Skolu vēsturi ir svarīgi apzināt, jo vēstures pārmaiņas nosaka to, ko mēs saprotam ar pedagoģisko atbildību. Kas ir cilvēks, kas ir un var būt audzināšana (kā labā, tā arī sliktā nozīmē), to stāsta vēsture.” (6; 32. lpp.) Apziņas stāvokļu tieša novērošana, ko izdara pati persona, kas tos pārdzīvo, nevar sniegt par sevi pilnīgu izklāstu. Tikai ar vēstures palīdzību var iegūt pilnīgu sevis iepazīšanu un izpratni. Tieši tāpēc ir jāpēta vēsturiskās pārmaiņas, kuras ir skārušas gan mūs, gan mūsu senčus, jo mūsu nākotne ir atkarīga ne tikai no mums, bet arī no mūsu senču radītajām vērtībām, atziņām un garīgā mantojuma.

„Par ģimeni jaunāka ir skola. Tā ir audzināšanas institucionalizācijas viskonsekventākā izpausme, kuru veido ļoti komplicētas sabiedrības, kurās pastāv organizēta darba dalīšana.” (6; 184. lpp.) Skola ir nozīmīga daļa katra cilvēka dzīvē, tā palīdz cilvēkam iegūt zināšanas, prasmes un veidot attieksmes. Tā ir vieta, kur cilvēkam palīdz kļūt par pilnvērtīgu personību.

Vēsturiskās pārmaiņas Latvijā ir ievērojami ietekmējušas Latvijas skolu vēsturi. Arī Dzimtmisas pamatskola ir viena no Latvijas lauku skolām, kuru ir skārušas vēsturiskās pārmaiņas, kuras ir būtiski ietekmējušas skolas attīstību un darbību. Dzimtmisas pamatskolas vēsture ir aizsākusies pirms 135 gadiem, tā sniedz priekšstatu par noteikta laika posma mācību un audzināšanas darbu lauku skolās. Pētot skolas vēsturi, tiek iegūti fakti un atziņas par noteikta laika posma mācību procesu un audzināšanas darbu. Latvijas skolu vēstures materiālu apkopošana un analīze sniedz priekšstatu par Latvijas izglītības sistēmas pamatu, kā tas ir izveidojies un attīstījies līdz mūsdienām, tāpēc mūsdienu izglītības sistēmas pamatā nozīmīgs ir aspekts, kurš sevī ietver vēsturiskās pārmaiņas, kuras ir skārušas Latvijas valsti un skolas.

Bez atsevišķu skolu izpētes nav iespējams iegūt pilnīgu izpratni par Latvijas skolu vēsturi. Lai šo izpratni iegūtu vēl pilnīgāku, darba autore par sava bakalaura darba tēmu izvēlējās „Dzimtmisas pamatskolas vēsture (1877 – 1946)”. Dzimtmisas pamatskolas izpēte sniedz ne tikai pilnīgāku izpratni par Latvijas skolu vēsturi, bet arī Dzimtmisas pamatskolas skolēniem, absolventiem un pedagogiem informāciju par savas skolas izveidi un attīstību no 1877. līdz 1946. gadam. Darba autore izvēlējās pētīt šīs skolas vēsturi, jo iepriekš šīs skolas vēsture nav pētīta un materiāli par Dzimtmisas pamatskolas vēsturi skolai ir saglabājušies maz. Šo pētījuma tēmu rosināja izvēlēties arī tas, ka pati darba autore un viņas radnieki skolas gaitas pavadīja tieši Dzimtmisas pamatskolā.

Pētījuma objekts

Skolu vēsture Latvijā.

Pētījuma priekšmets

Dzimtmisas pamatskolas vēsture no 1877. līdz 1946. gadam.

Pētījuma mērķis

Izzināt Dzimtmisas pamatskolas mācību un audzināšanas darbu no 1877. līdz 1946. gadam.

Pētījuma jautājums

Kāds ir mācību un audzināšanas darbs Dzimtmisas pamatskolā no 1877. līdz 1946. gadam?

Pētījuma uzdevumi

1. Izzināt Dzimtmisas muižas vēsturi.
2. Izpētīt un izanalizēt Dzimtmisas pamatskolas izveidi un attīstību līdz 1940. gadam.
3. Izpētīt un izanalizēt mācību un audzināšanas darbu Dzimtmisas pamatskolā padomju (1940 – 1941; 1945 – 1946) un vācu okupācijas laikā.

Pētījuma metodes

1. literatūras analīze,
2. avotu analīze,
3. intervēšana.

Pētījuma bāze

23 Latvijas Valsts vēstures arhīva materiāli, 3 Latvijas Valsts arhīva materiāli, 19 Jelgavas zonālā Valsts arhīva materiāli, 2 intervijas.

Bakalaura darba struktūra

Anotācija, ievads, 3 nodaļas, nobeigums, 52 izmantoto avotu un literatūras saraksts, 4 pielikumi.

1. DZIMTMISAS MUIŽAS VĒSTURE

Dzimtmisas muižas vēsture ir daļa no Dzimtmisas pamatskolas vēstures, jo skola no 1877. gada atrodas Dzimtmisas muižas ēkā un šī paša gada rudenī uzsāka pirmo mācību gadu.

Muižas apvidu senatnē sauca par Pūteleni, bet muižai tuvākais pilskalns atradās pie Misas upes ap Zīļu salas rajonu. Pūteleni sargāja divi cietokšņi – Daugmales pilskalns un Mežotnes pilskalns, bet garām gāja sauszemes ceļš uz Daugmali. Šeit iedzīvotāji bija zemkopji, kas meža vidū iekopa nelielus zemes gabaliņus un uzcēla mājokļus. Pēc vācu iebrukuma 13. gs. te pamazām sāka apmesties uz dzīvi vācu mācītāji un bruņinieki, kas par kalpošanu armijā saņēma zemi. Tā 1560. gadā tika uzcelta pirmā Misas muiža ar īpašnieku Lukassu Volfu, kura atradās pašā Pūtelenes centrā (tagad starp Iecavu un Baldoni, šosejas Rīga - Bauska 35. km), ko vēlāk pārdēvēja par Dzimtmisas muižu. (5)

Precīzu datu par Dzimtmisas muižas kungu mājas celtniecību nav. Muižas ēka ir tipiska koka guļbūves celtnē ar stāvu, divslīpju kārniņu jumtu, kolonnām, skatu laukumu, dīķi un parku. Dzimtmisas muižai ir savdabīgs gotisks mezonīns ar diviem simetriskiem, dzeguļotiem torņiem un atiku starp tiem. Muižas bagātību vērtēja pēc zemnieku daudzuma un apstrādātās zemes platības. Visiem vietējiem zemniekiem vajadzēja iet strādāt pie muižas īpašnieka. Arī nodevas zemniekiem Dzimtmisas muižas īpašniekam bija jāmaksā, tāpēc uz muižu vajadzēja vest sviestu, olas, gaļu, graudus u.c. produktus. (1)

Kā pēdējie Dzimtmisas muižas īpašnieki ir zināmi barons Reichards (Reichard) ar sievu un trīs bērniem. Barona Reicharda dēls - pazudis bez vēsts, bet meita Marija Reicharde (18.05.1880. – 16.04.1936) apprecējusies ar poli Koenigstalderu (Koenigstaedter) un dzīvojusi Polijā, kurā arī pavadīja visu savu dzīvi. Pēc nāves M. Reicharde tika atvesta cinka zārkā uz Latviju un apglabāta Stīveru kapos. Otra barona Reicharda meita Ina Reicharde (10.06.1888. – 1896.) mirusi 8 gadu vecumā un arī tika apglabāta Stīveru kapos. Stīveru kapos ir apglabāts arī pats barons Reichards un viņa sieva, bet muižā palika dzīvot Marijas Koenigstalderes meita Benita (13.09.1871. – 05.12.1954.), kura pirms atgriešanās muižā pabeidza vācu lauksaimniecības skolu Igaunijā. Pēc muižas likvidēšanas 1920. gadā daļu zemes viņa iznomāja, bet 1939. gadā barona Reicharda mazmeita Benita repatriējās uz Vāciju. (5)

2. DZIMTMISAS PAMATSKOLAS IZVEIDE UN ATTĪSTĪBA LĪDZ 1940. GADAM

2. 1. Mācību procesa organizācija

Dzimtmisas pamatskolas vēsture aizsākās 1874. gadā, kad no Dzimtmisas muižas atdalīja 2 ha lielu saimniecību un sāka celt vienkāršu koka guļbūvi ar vienu klases telpu, divām istabām un virtuvi skolotājam. Dzimtmisas pamatskolas celtniecība turpinājās 3 gadus, bet materiālus skolas celtniecībai ņēma no vecas nojauktas kalpu mājas materiāliem, kura atradās 0,5 km attālumā no tagadējās skolas. 1877. gada rudenī Dzimtmisas pamatskolā sāka mācīties pirmie skolēni, bet pirmais skolas pārziņis un skolotājs bija Jēkabsons. Tālāk dzīvojošie skolēni naktīs gulēja mācību klases telpā (43,4 m²) uz salmu maisiem, kurus no rīta atkal novāca, bet siltu ēdienu skolā skolēni nesaņēma. (1)

Par skolas mācību un audzināšanas darbu no 1877. līdz 1920. gadam Latvijas Valsts vēstures arhīvā materiālu nav, taču ir zināmi skolas pārziņi un skolotāji no 1877. gada līdz 1897. gadam, bet papildus informācija par šiem skolas pārziņiem un skolotājiem nav zināma.

2.1. tabula

Skolas pārziņi un skolotāji Dzimtmisas pamatskolā no 1877. līdz 1897. gadam (1)

<i>Mācību gads</i>	<i>Skolas pārziņis un skolotājs</i>
1878./79.	<i>Veidholds</i>
1879./80.	<i>Jānis Strunķis</i>
1880./81.	<i>Jānis Rullis</i>
1896./97.	<i>Rūdolfs Birznieks</i>

Dzimtmisas pamatskolā skolotāji pildīja arī skolas pārziņa funkcijas. Visi Dzimtmisas pamatskolas skolas pārziņi un skolotāji no 1877. līdz 1897. gadam bija latvieši, taču viņu izglītība nav zināma. (1)

1914. gada 1. augustā sākās Pirmais pasaules karš, tāpēc iedzīvotāji devās bēgļu gaitās, jo šī gada septembrī Dzimtmisas pamatskolas apkārtnē apmetās vācu karaspēks, tāpēc no 1914. līdz 1920. gadam skolas darbība tika pārtraukta. (1)

Pēc neatkarīgas Latvijas nodibināšanas 1918. gada 18. novembrī tika veikta zemes reforma laukos. Vācu muižniekiem muižas zemes tika atsavinātas, tāpēc 1920. gadā likvidēja arī Dzimtmisas muižu. Šajā gadā pagasts ieguva no valsts zemju fonda 6,5 ha zemes, parku un

augļu dārzu ar 60 augļus nesošām ābelēm, kuras bija stādījis bijušais muižas īpašnieks – barons Reichards. (5)

Dzimtmisas muižas kungu mājā skolēni mācības uzsāka 1920. gada 4. oktobrī. Par skolas pārzini un skolotāju strādāja Melānija Šmīdeberga (dzimusi 1886. gadā) (Šmiedeberg), kura pēc izglītības bija tautskolotāja. Dzimtmisas pamatskolā par skolotāju strādāja arī skolas pārzines māsa Marija Šmīdeberga (dzimusi 1892. gadā), kura piecas klases bija mācījusies meiteņu skolā Rīgā, bet pēc skolas pabeigšanas gatavojusies tautskolotājas pārbaudījumam, taču kara apstākļu dēļ nav varējusi to pabeigt. (43)

Mācību procesa organizāciju Dzimtmisas pamatskolā būtiski ietekmēja skolēnu skaits katrā klasē – 1. klasē mācījās 38 skolēni, 2. klasē mācījās 36 skolēni, bet 3. klasē mācījās 18 skolēni. Pēc datu analīzes darba autore secina, ka mācību stundas dažām klasēm notika vienlaicīgi pie viena skolotāja, jo skolā bija trīs skolēnu klases, taču skolotāji skolā bija tikai divi, no kuriem vienam bija jāveic arī skolas pārziņa funkcijas, tāpēc skolēnu skaits, kuri piedalījās mācību procesā, bija vēl lielāks kā paredzētais katrā mācību stundā. (43)

2.2. tabula

Meiteņu un zēnu skaits pa klasēm 1920./21. mācību gadā (43)

	Meiteņu skaits	Zēnu skaits	Kopā
1. klase	21	17	38
2. klase	17	19	36
3. klase	9	9	18
			92 skolēni

Dzimtmisas pamatskolā kopējais skolēnu skaits 1920./21. mācību gadā bija 92 skolēni. Šāds skolēnu skaits skolā bija liels, ņemot vērā to, ka skolā strādāja tikai divi skolotāji, no kuriem vienam bija jāveic arī skolas pārziņa funkcijas.

Dzimtmisas pamatskolā bija sešas mācību dienas – no pirmdienas līdz sestdienai. Katra mācību stunda ilga vienu stundu. (43) Salīdzinot skolas mācību stundu garumu ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādīto stundu plānu 1920. gada jūlijā (11; 10. lpp.), kurā ir norādīts mācību stundas garums, var secināt, ka Dzimtmisas pamatskolā mācību stundas bija garākas par norādīto mācību stundu garumu Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajā mācību stundu plānā, jo tajā tiek norādīts, ka mācību stundas garums ir 45 minūtes.

1. klasei no pirmdienas līdz piektdienai katra mācību diena ilga no 9.00 līdz 13.00, bet sestdienās mācību diena ilga no 9.00 līdz 12.00 – no pirmdienas līdz piektdienai katru mācību dienu bija četras mācību stundas, bet sestdienās bija trīs mācību stundas. (43)

2.3. tabula

1. klases mācību priekšmeti un stundu skaits nedēļā (43)

<i>Mācību priekšmeti 1. klasei</i>	<i>Stundu skaits nedēļā</i>
1. <i>Latviešu valoda</i>	6 mācību stundas nedēļā
2. <i>Apkārtnes mācība</i>	5 mācību stundas nedēļā
3. <i>Matemātika</i>	4 mācību stundas nedēļā
4. <i>Zīmēšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
5. <i>Dziedāšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
6. <i>Vingrošana</i>	1 mācību stundas nedēļā
7. <i>Ticības mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
Kopā: 22 mācību stundas nedēļā	

Salīdzinot datus par Dzimtmisas pamatskolas 1. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.3.) ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādīto stundu plānu 1920. gada jūlijā (11; 10. lpp.), var secināt, ka mācību priekšmetu saraksts atbilst Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam stundu plānam, taču mācību priekšmetu stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs – Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajā stundu plānā ir norādītas 23 mācību stundas nedēļā, no kurām divas ticības mācības stundas nav bijušas obligāti jāapmeklē. Dzimtmisas pamatskolas 1. klases mācību stundu skaits bija atšķirīgs šādos mācību priekšmetos – matemātikas un vingrošanas mācību stundu skaits nedēļā bija par vienu mācību stundu mazāks, bet apkārtnes mācības stundu skaits nedēļā bija par vienu mācību stundu vairāk.

2. klasei no pirmdienas līdz piektdienai katra mācību diena ilga no 9.00 līdz 14.00, bet sestdienās mācību diena ilga no 9.00 līdz 13.00 – no pirmdienas līdz piektdienai katru mācību dienu bija piecas mācību stundas, bet sestdienās bija četras mācību stundas. (43)

2. klases mācību priekšmeti un mācību skaits nedēļā (43)

<i>Mācību priekšmeti 2. klasei</i>	<i>Stundu skaits nedēļā</i>
1. <i>Latviešu valoda</i>	6 mācību stundas nedēļā
2. <i>Apkārtnes mācība</i>	3 mācību stundas nedēļā
3. <i>Matemātika</i>	4 mācību stundas nedēļā
4. <i>Zīmēšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
5. <i>Dziedāšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
6. <i>Vingrošana</i>	2 mācību stundas nedēļā
7. <i>Ticības mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
8. <i>Vācu valoda</i>	5 mācību stundas nedēļā
9. <i>Glītrakstīšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
Kopā: 28 mācību stundas nedēļā	

Salīdzinot datus par Dzimtmisas pamatskolas 2. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.4.) ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādīto stundu plānu 1920. gada jūlijā (11; 10. lpp.), var secināt, ka mācību priekšmetu saraksts atbilst Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam stundu plānam, taču mācību priekšmetu stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs – Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajā stundu plānā ir norādītas 29 mācību stundas nedēļā, no kurām divas ticības mācības stundas nav bijušas obligāti jāapmeklē. Dzimtmisas pamatskolas 2. klases mācību stundu skaits bija atšķirīgs apkārtnes mācības priekšmetā – par vienu mācību stundu nedēļā mazāk.

3. klasei no pirmdienas līdz piektdienai katra mācību diena ilga no 9.00 līdz 14.00, bet sestdienās mācību diena ilga no 9.00 līdz 13.00 – no pirmdienas līdz piektdienai katru mācību dienu bija piecas mācību stundas, bet sestdienās bija četras mācību stundas. (43)

3. klases mācību priekšmeti un stundu skaits nedēļā (43)

<i>Mācību priekšmeti 3. klasei</i>	<i>Stundu skaits nedēļā</i>
1. <i>Latviešu valoda</i>	6 mācību stundas nedēļā
2. <i>Dabas mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
3. <i>Matemātika</i>	4 mācību stundas nedēļā

4. <i>Zīmēšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
5. <i>Dziedāšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
6. <i>Vingrošana</i>	2 mācību stundas nedēļā
7. <i>Ticības mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
8. <i>Vācu valoda</i>	5 mācību stundas nedēļā
9. <i>Ģeogrāfija</i>	2 mācību stundas nedēļā
10. <i>Latvijas vēsture</i>	1 mācību stundas nedēļā
11. <i>Vēsture</i>	1 mācību stundas nedēļā
Kopā: 29 mācību stundas nedēļā	

Salīdzinot datus par Dzimtmisas pamatskolas 3. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.5.) ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādīto stundu plānu 1920. gada jūlijā (11; 10. lpp.), var secināt, ka mācību priekšmetu saraksts un mācību stundu skaits nedēļā atbilst Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam stundu plānam.

Salīdzinot datus par Dzimtmisas pamatskolas 1., 2. un 3. klases mācību priekšmetu sarakstu un mācību stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.3., 2.4. un 2.5.) ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādīto stundu plānu 1920. gada jūlijā (11; 10. lpp.), var secināt, 3. klases mācību priekšmetu saraksts un mācību stundu skaits nedēļā sakrīt ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādīto stundu plānu. Dzimtmisas pamatskolas 1. un 2. klases mācību priekšmetu saraksts atbilst Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam stundu plānam, taču mācību priekšmetu stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs.

Analizējot datus par 1., 2. un 3. (skat. tabulu 2.3., 2.4. un 2.5.) klases mācību priekšmetu un stundu skaitu nedēļā, var secināt, ka katrai klasei mācību priekšmetu skaits un stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs. 2. klasē mācību priekšmetu saraksts tika papildināts ar vācu valodu un glītrakstīšanu, bet 3. klasē mācību priekšmetu saraksts tika papildināts ar ģeogrāfiju un vēsturi, bet apkārtnes mācības vietā bija dabas mācības priekšmets. Arī mācību stundu skaits nedēļā līdz ar katru nākamo klasi bija lielāks – 1. klasei bija 22 mācību stundas nedēļā, 2. klasei bija 28 mācību stundas nedēļā, bet 3. klasei bija 29 mācību stundas nedēļā.

Dzimtmisas pamatskolā bija apgrūtināts mācību process ne tikai skolēnu un skolotāju skaita dēļ, bet arī mācību solu, priekšlogu un mācību līdzekļu trūkuma dēļ. Skolā nebija pieejama arī bibliotēka, tāpēc visu šo skolas materiālo apstākļu dēļ šajā mācību gadā Dzimtmisas pamatskolā nevarēja uzņemt visus bērnus, kuri vēlējās to apmeklēt. (43)

Skolas pārzine M. Šmīdeberga regulāri sekoja līdzi skolēnu skaitam skolā. Secinot to, ka no 92 skolēniem regulāri skolu apmeklēja tikai 51 skolēns, skolas pārzine nolēma noskaidrot iemeslus tam, kāpēc skolēnu skaits ir tik mazs, kuri regulāri apmeklēja skolu, attiecībā pret kopējo skolēnu skaitu Dzimtmsis pamatskolā. Skolas pārzine M. Šmīdeberga nolēma sekot līdzi informācijai par skolēniem, kuri regulāri neapmeklēja skolu – apkopojot informāciju par to, kāpēc netiek apmeklēta skola, skolas pārzine attaisnojošus iemeslus skolēnu kavējumiem nesaskatīja, izņemot to, ka daudzas ģimenes bija kļuvušas turīgākas un iegādājušās vairāk lopus. Līdz ar to, ģimenēm bija vajadzīgas vairāk darbaroku, lai uzturētu savas saimniecības. (50)

Dzimtmsis pamatskolā 1920. gada 14. novembrī joprojām skolā strādāja tikai divi skolotāji, tāpēc skolas pārzine M. Šmīdeberga Bauskas apriņķa inspektoram lūdza piešķirt Dzimtmsis pamatskolai trešo skolotāju, jo divi skolotāji nevarēja sasniegt noteiktas prasības mācību darbā, ņemot vērā skolēnu skaitu katrā mācību klasē. (14) Un tā 1922. gadā skolā sāka strādāt trešais skolotājs Kārlis Līvens, kurš bija beidzis Valkas augstāko pamatmācības skolu un divgadīgos pedagoģiskos kursus pie Valkas augstākās pamatmācības skolas. (5)

Skolēnu vecuma grupu dažādība katrā klasē apgrūtināja mācību procesu, jo katrai vecuma grupai ir savas īpatnības, kuras ir jāņem vērā pedagogam mācību procesā – 1. klasē mācījās bērni no 7 līdz 14 gadu vecumam, 2. klasē mācījās bērni no 9 līdz 15 gadu vecumam, bet 3. klasē mācījās bērni no 13 līdz 16 gadu vecumam. (23)

Kā norāda Dzimtmsis pamatskolas pārzines M. Šmīdebergas nosūtītais ziņojums par Dzimtmsis pamatskolas skolēnu sagrupēšanos pēc tautības un ticības (22), tad skolā visi skolēni pēc tautības bija latvieši, bet pēc ticības – luterāņi.

Mācību procesa kvalitāti un sadzīvi skolā būtiski uzlaboja jaunā skolas inventāra iegāde – skolas soli (6 gab.), gumijas sienas tāfeles (2 gab.), tintes trauciņi un drēbju uzskates. Iepriekš skolā nebija pietiekami daudz mācību solu visiem skolēniem, kas apgrūtināja mācību procesa norisi – skolas soli bija tikai 25 skolēniem, bet skolēnu skaits bija daudz lielāks par solu skaitu. Skolas īpašumā nonāca ne tikai jauns inventārs, bet arī dažādi uzskates materiāli un grāmatas, kas uzlaboja mācību procesa kvalitāti – globuss, dabas mācības un valodu kartes (35 gab.), Eiropas, pusložu, Krievijas un Latvijas kartes, bet skolas bibliotēkas īpašumā nonāca 261 grāmata. (2)

Dzimtmsis pamatskolā 1921./22. mācību gada beigās skolā bija pieejamas četras klašu telpas, kurās aktīvi darbojās četras skolēnu klases. Kopējais skolēnu skaits šī mācību gada beigās bija 98 skolēni, bet skolā joprojām strādāja trīs skolotāji. (51)

Nākamajā mācību gadā skolēnu skaits ievērojami samazinājās, taču cēloņi šādam skolēnu skaitam nav zināmi. 1922./23 mācību gadā Dzimtmsis pamatskolā mācības uzsāka

tikai 36 skolēni, bet mācību gada beigās skolā mācījās 44 skolēni. Februāra mēnesī divas dienas skola nestrādāja malkas trūkuma dēļ. Šajā mācību gadā tika sarīkots ne tikai skolēnu vakars, bet arī viens vakars par godu skolas panākumiem. (15)

1923./24. mācību gada septembrī skolā sāka mācīties 7 pirmskolas skolēni, taču oficiāli šāda programma nepastāvēja, jo bērnu vecāki neveda savus bērnus uz skolu pirmskolas grupai paredzētajās reizēs, kuras bija domātas pirmskolas bērnu nodarbībām, tāpēc skolas pārzine šos bērnus uzņēma kopā ar noteiktu klašu skolēniem. Tas apgrūtināja mācību procesa norisi, jo skolā bija četru klašu izglītība un kopā skolā bija 78 skolēnu, taču skolotāji skolā bija tikai trīs, tāpēc 3. un 4. klasei mācības notika kopā. (52) Šajā mācību gadā no 26. novembra līdz 3. decembrim skolā mācību process tika pārtraukts skolas remonta dēļ. Skolotāji un skolēni nespēja vairs turpināt mācību darbu, jo skolā bija lieli putekļi, caurvējš un dažādu krāsu izgarojumi. Sevišķi mācību procesa norisi apgrūtināja krāsu izgarojumi, jo no tiem gan skolotājiem, gan skolēniem bija spēcīgas galvas sāpes un sāpes krūtīs. (47) Dzimtmsis pamatskolā šajā mācību gadā tika palielināti bibliotēkas grāmatu krājumi par 94 grāmatām, tika iegādāts skolas karogs, bet skolēni brauca mācību ekskursijās uz Jelgavu un Baldones sēravotiem. Dzimtmsis pamatskolu vienreiz gadā apmeklēja Bauskas apriņķa pamatskolas inspektors un apriņķa ārsts. (46) Dzimtmsis pamatskolā skolēnu skaits apgrūtināja mācību procesa norisi un paredzēto Bauskas apriņķa inspektora izbraukumu uz Dzimtmsis pamatskolu. Bauskas apriņķa inspektora izbraukums uz skolu tika atlikts, jo skolā plosījās masaliņas – no 1. klases skolēniem skolu apmeklēja 6 skolēni, no 2. klases skolēniem skolu apmeklēja 7 skolēni, no 3. klases skolēniem skolu apmeklēja 6 skolēni, bet no 4. klases skolēniem skolu apmeklēja tikai 1 skolēns. (49) Šī mācību gada 5. jūnijā notika pirmskolas bērnu pedagoģiskā izstāde, bet Dzimtmsis pamatskolas bērni tajā nepiedalījās, jo pirmskolas bērnu maija mēnesī oficiāli nebija – šie bērni mācījās kopā ar pamatskolas skolēniem pagājušajā mācību gadā. (48)

Šī mācību gada martā Dzimtmsis pamatskolas pārzine M. Šmīdeberga tika atstādināta uz laiku no sava amata Dzimtmsis pamatskolas skolēnu vecāku sūdzību dēļ. M. Šmīdeberga neapstrīdēja savu atstādināšanu no amata, jo uzskatīja, ka nekādu noziegumu viņa nebija izdarījusi un izvirzītajās apsūdzībās patiesība esot bijusi ļoti maz. Pēc izvirzītajām apsūdzībām M. Šmīdeberga paziņoja Bauskas apriņķa inspektoram, ka savu darbību Dzimtmsis pamatskolā neturpinās, jo bija sagrauta viņas pašcieņa. Šis bija pēdējais gads, kad M. Šmīdeberga strādāja Dzimtmsis pamatskolā, tāpēc līdz ar nākamo mācību gadu skolā sāka strādāt cits skolas pārzinis. (42)

Dzimtmsis pamatskolā 1924./25. mācību gadā par skolas pārzini strādāja T. Pērkons. Skolā bija sešas mācību dienas – no pirmdienas līdz sestdienai. Katra mācību stunda ilga 45

minūtes. Tā kā skolā bija tikai divi skolotāji, tad 1. klasei mācību stundas notika kopā ar 2. klasi, bet 3. klasei mācību stundas notika kopā ar 4. klasi. (4) Salīdzinot skolas mācību stundu garumu ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādīto stundu plānu 1920. gada jūlijā (11; 10. lpp.), kurā ir norādīts mācību stundas garums, var secināt, ka Dzimtmisas pamatskolā mācību stundu garums atbilst Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam mācību stundu plānam – mācību stundas garums bija 45 minūtes.

1. un 2. klasei trīs mācību dienas ilga no 9.00 līdz 13.25, divas mācību dienas ilga no 9.00 līdz 12.30, bet sestdienās mācību diena ilga no 9.00 līdz 11.20. Trīs mācību dienās bija piecas mācību stundas, divās mācību dienās bija četras mācību stundas, bet vienu dienu bija trīs mācību stundas. (4)

2.6. tabula

1. un 2. klases mācību priekšmeti un stundu skaits nedēļā (4)

<i>Mācību priekšmeti 1. un 2. klasei</i>	<i>Stundu skaits nedēļā</i>
1. <i>Latviešu valoda</i>	6 mācību stundas nedēļā
2. <i>Apkārtnes mācība</i>	4 mācību stundas nedēļā
3. <i>Matemātika</i>	6 mācību stundas nedēļā
4. <i>Zīmēšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
5. <i>Dziedāšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
6. <i>Vingrošana</i>	2 mācību stundas nedēļā
7. <i>Ticības mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
8. <i>Glītrakstīšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
Kopā: 26 mācību stundas nedēļā	

Dzimtmisas pamatskolas 1924./25. mācību gada 1. un 2. klases stundu plāns (skat. tabulu 2.6.) neatbilst Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam stundu plānam (11; 10. lpp.), jo 1. un 2. klasei mācību stundas notika kopā, taču Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajā stundu plānā ir norādīts, ka katrai klasei ir atšķirīgi mācību priekšmeti un to skaits nedēļā. Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajā stundu plānā ir norādīts, ka 1. klasei ir 21 mācību stunda nedēļā, bet 2. klasei ir 27 stundas nedēļā, neskaitot 2 ticības mācības stundas nedēļā katrai klasei, kuras nav bijušas obligāti jāapmeklē. Salīdzinot datus par Dzimtmisas pamatskolas 1. un 2. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros

sastādīto stundu plānu 1920. gada jūlijā, var secināt, ka mācību priekšmetu saraksts neatbilst Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam stundu plānam, jo Dzimtmsis pamatskolā 2. klasei nebija vācu valodas mācību priekšmets, taču 1. klases glītrakstīšanas mācību priekšmets notika arī 2. klasei. Savukārt, Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajā stundu plānā ir norādīts, ka matemātikas mācību priekšmets 1. klasei ir 5 mācību stundas nedēļā un 2. klasei ir 4 mācību stundas nedēļā, taču Dzimtmsis pamatskolā abām klasēm bija 6 mācību stundas nedēļā.

3. un 4. klasei četras mācību dienas ilga no 9.00 līdz 14.20, vienu dienu mācību diena ilga no 9.00 līdz 13.25, bet sestdienās mācību diena ilga no 9.00 līdz 11.20. Četrās mācību dienās bija sešas mācību stundas, vienu dienu bija piecas mācību stundas un vienu dienu bija trīs mācību stundas. (4)

2.7. tabula

3. un 4. klases mācību priekšmeti un stundu skaits nedēļā (4)

<i>Mācību priekšmeti 3. un 4. klasei</i>	<i>Stundu skaits nedēļā</i>
1. <i>Latviešu valoda</i>	6 mācību stundas nedēļā
2. <i>Dabas mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
3. <i>Matemātika</i>	4 mācību stundas nedēļā
4. <i>Zīmēšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
5. <i>Dziedāšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
6. <i>Vingrošana</i>	2 mācību stundas nedēļā
7. <i>Vācu valoda</i>	5 mācību stundas nedēļā
8. <i>Ģeogrāfija</i>	2 mācību stundas nedēļā
9. <i>Vēsture</i>	2 mācību stundas nedēļā
Kopā: 27 mācību stundas nedēļā	

Dzimtmsis pamatskolas 1924./25. mācību gada 3. un 4. klases stundu plāns (skat. tabulu 2.7.) neatbilst Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam stundu plānam (11; 10. lpp.), jo 3. un 4. klasei mācību stundas notika kopā, taču Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajā stundu plānā ir norādīts, ka katrai klasei ir atšķirīgi mācību priekšmeti un to skaits nedēļā. Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajā stundu plānā ir norādīts, ka 3. klasei ir 27 mācību stundas nedēļā, bet 4. klasei ir 30

stundas nedēļā, neskaitot 2 ticības mācības stundas nedēļā katrai klasei, kuras nav bijušas obligāti jāapmeklē. Salīdzinot datus par Dzimtmisas pamatskolas 3. un 4. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādīto stundu plānu 1920. gada jūlijā, var secināt, ka mācību priekšmetu saraksts neatbilst Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam stundu plānam, jo Dzimtmisas pamatskolas 1924./25. mācību gada stundu sarakstā nav ticības mācības priekšmets. Savukārt, Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajā stundu plānā ir norādīts, ka matemātikas mācību priekšmets 3. klasei ir 4 mācību stundas nedēļā un 4. klasei ir 5 mācību stundas nedēļā, taču Dzimtmisas pamatskolā abām klasēm bija 4 mācību stundas nedēļā.

Salīdzinot datus par Dzimtmisas pamatskolas 1., 2. un 3., 4. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.6. un 2.7.) ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādīto stundu plānu 1920. gada jūlijā (11; 10. lpp.), var secināt, ka gan mācību priekšmetu saraksts, gan mācību stundu skaits nedēļā neatbilst Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam stundu plānam.

Analizējot datus par 1., 2. un 3., 4. (skat. tabulu 2.6. un 2.7.) klases mācību priekšmetu un stundu skaitu nedēļā, var secināt, ka 1., 2. un 3., 4. klasei mācību priekšmetu skaits un stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs. 3. un 4. klasē mācību priekšmetu saraksts tika papildināts ar vācu valodu, ģeogrāfiju un vēsturi, bet apkārtnes mācības vietā bija dabas mācības priekšmets. Arī mācību stundu skaits nedēļā klasēm bija atšķirīgs – 1. un 2. klasei bija 26 mācību stundas nedēļā, bet 2. un 3. klasei bija 27 mācību stundas nedēļā.

1926./27. mācību gadā Dzimtmisas pamatskolas pārziņa un skolotāja amatā darba gaitas uzsāka Alfrēds Dauksis, bet skola tika paplašināta par sešu klašu pamatskolu, kurā mācījās 60 skolēni. Šajā mācību gadā Dzimtmisas pamatskolā skolotāja darba gaitas uzsāka ne tikai A. Dauksis, bet arī Ella Bērziņa – Rūsiņa un Ilona Daukse. (5) Skolā bija sešas mācību dienas – no pirmdienas līdz sestdienai. Katra mācību stunda ilga 45 minūtes. (39)

1. klasei piecas mācību dienas ilga no 9.00 līdz 12.30, bet sestdienās mācību diena ilga no 8.05 līdz 11.35. Katru dienu bija četras mācību stundas. Skolotāja Ilona Daukse 1. klasei pasniedza latviešu valodu, rēķināšanu, zīmēšanu, vingrošanu un glītrakstīšanu. Skolotājs Alfrēds Dauksis pasniedza apkārtnes mācību un dziedāšanu, bet skolotāja Ella Bērziņa – Rūsiņa pasniedza ticības mācību. (39)

1. klases mācību priekšmeti un stundu skaits nedēļā (39)

<i>Mācību priekšmeti 1. klasei</i>	<i>Stundu skaits nedēļā</i>
1. <i>Latviešu valoda</i>	6 mācību stundas nedēļā
2. <i>Apkārtnes mācība</i>	3 mācību stundas nedēļā
3. <i>Rēķināšana</i>	5 mācību stundas nedēļā
4. <i>Zīmēšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
5. <i>Dziedāšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
6. <i>Vingrošana</i>	2 mācību stundas nedēļā
7. <i>Glītrakstīšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
8. <i>Ticības mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
Kopā: 24 mācību stundas nedēļā	

Salīdzinot datus par Dzimtmisas pamatskolas 1. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.8.) ar Latvijas tautskolu programmas sastādīto stundu plānu 1925. gada 17. jūlijā (12; 12. lpp.), var secināt, ka mācību priekšmetu saraksts atbilst Latvijas tautskolu programmas stundu plānam, taču konkrētu mācību priekšmetu stundu skaits nedēļā ir bijis atšķirīgs. Dzimtmisas pamatskolas 1. klases mācību stundu skaits bija atšķirīgs šādos mācību priekšmetos – apkārtnes mācības stundu skaits nedēļā bija par vienu mācību stundu mazāks, bet glītrakstīšanas mācību stundu skaits nedēļā bija par vienu mācību stundu vairāk.

2. klasei divas mācību dienas ilga no 9.00 līdz 13.45, trīs mācību dienas ilga no 9.00 līdz 12.30, bet sestdienās mācību diena ilga no 8.05 līdz 11.35. Divas dienas bija piecas mācību stundas, bet pārējās bija četras mācību stundas. Skolotāja Ilona Daukse 2. klasei pasniedza latviešu valodu, rēķināšanu, zīmēšanu, vingrošanu un glītrakstīšanu. Skolotājs Alfrēds Dauksis pasniedza apkārtnes mācību un dziedāšanu, bet skolotāja Ella Bērziņa – Rūsiņa pasniedza ticības mācību un vācu valodu. (39)

2. klases mācību priekšmeti un stundu skaits nedēļā (39)

<i>Mācību priekšmeti 2. klasei</i>	<i>Stundu skaits nedēļā</i>
1. <i>Latviešu valoda</i>	6 mācību stundas nedēļā

2. <i>Apkārtnes mācība</i>	3 mācību stundas nedēļā
3. <i>Rēķināšana</i>	5 mācību stundas nedēļā
4. <i>Zīmēšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
5. <i>Dziedāšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
6. <i>Vingrošana</i>	2 mācību stundas nedēļā
7. <i>Glītrakstīšana</i>	1 mācību stunda nedēļā
8. <i>Ticības mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
9. <i>Vācu valoda</i>	3 mācību stundas nedēļā
Kopā: 26 mācību stundas nedēļā	

Salīdzinot datus par Dzimtmsis pamatskolas 2. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.9.) ar Latvijas tautskolu programmas sastādīto stundu plānu 1925. gada 17. jūlijā (12; 12. lpp.), var secināt, ka mācību priekšmetu saraksts neatbilst Latvijas tautskolu programmas stundu plānam, jo Dzimtmsis pamatskolas mācību priekšmetu sarakstā ir vācu valodas mācību priekšmets – 3 mācību stundas nedēļā. Arī Dzimtmsis pamatskolas 2. klases mācību stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs šādos mācību priekšmetos – glītrakstīšanas un apkārtnes mācību priekšmeta stundu skaits nedēļā bija par vienu mācību stundu mazāks.

3. klasei trīs mācību dienas ilga no 9.00 līdz 13.45, divas mācību dienas ilga no 9.00 līdz 14.40, bet sestdienās mācību diena ilga no 9.00 līdz 12.30. Divas dienas bija sešas mācību stundas, trīs dienas bija piecas mācību stundas, bet vienu dienu bija četras mācību stundas. Skolotāja Ilona Daukse 3. klasei pasniedza glītrakstīšanu, bet kopā ar skolotāju Alfrēdu Dauksi pasniedza vingrošanu un rokdarbus. Skolotājs Alfrēds Dauksis pasniedza latviešu valodu, dabas mācību un dziedāšanu, bet skolotāja Ella Bērziņa – Rūsiņa pasniedza ticības mācību, vācu valodu, matemātiku un ģeogrāfiju. (39)

2.10. tabula

3. klases mācību priekšmeti un stundu skaits nedēļā (39)

<i>Mācību priekšmeti 3. klasei</i>	<i>Stundu skaits nedēļā</i>
1. <i>Latviešu valoda</i>	6 mācību stundas nedēļā
2. <i>Dabas mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
3. <i>Matemātika</i>	5 mācību stundas nedēļā
4. <i>Rokdarbi</i>	1 mācību stunda nedēļā

5. <i>Dziedāšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
6. <i>Vingrošana</i>	2 mācību stundas nedēļā
7. <i>Glītrakstīšana</i>	1 mācību stunda nedēļā
8. <i>Ticības mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
9. <i>Vācu valoda</i>	4 mācību stundas nedēļā
10. <i>Ģeogrāfija</i>	2 mācību stundas nedēļā
Kopā: 27 mācību stundas nedēļā	

Salīdzinot datus par Dzimtmsis pamatskolas 3. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.10.) ar Latvijas tautskolu programmas sastādīto stundu plānu 1925. gada 17. jūlijā (12; 12. lpp.), var secināt, ka mācību priekšmetu saraksts neatbilst Latvijas tautskolu programmas stundu plānam, jo Dzimtmsis pamatskolas mācību priekšmetu sarakstā nav zīmēšanas un vēstures mācību priekšmets, taču sarakstā ir glītrakstīšanas mācību priekšmets. Arī Dzimtmsis pamatskolas 3. klases mācību stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs rokdarbu mācību priekšmetā – par vienu mācību stundu nedēļā mazāks.

4. klasei trīs mācību dienas ilga no 9.00 līdz 13.45, divas mācību dienas ilga no 9.00 līdz 14.40, bet sestdienās mācību diena ilga no 9.00 līdz 13.45. Divas dienas bija sešas mācību stundas, bet pārējās dienas bija piecas mācību stundas. Skolotāja Ilona Daukse 4. klasei pasniedza vēsturi, bet kopā ar skolotāju Alfrēdu Dauksi pasniedza vingrošanu un rokdarbus. Skolotājs Alfrēds Dauksis pasniedza latviešu valodu, dabas mācību un dziedāšanu, bet skolotāja Ella Bērziņa – Rūsiņa pasniedza ticības mācību, vācu valodu, matemātiku un ģeogrāfiju. (39)

2.11. tabula

4. klases mācību priekšmeti un stundu skaits nedēļā (39)

<i>Mācību priekšmeti 4. klasei</i>	<i>Stundu skaits nedēļā</i>
1. <i>Latviešu valoda</i>	6 mācību stundas nedēļā
2. <i>Dabas mācība</i>	3 mācību stundas nedēļā
3. <i>Matemātika</i>	5 mācību stundas nedēļā
4. <i>Rokdarbi</i>	1 mācību stunda nedēļā
5. <i>Dziedāšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
6. <i>Vingrošana</i>	2 mācību stundas nedēļā

7. <i>Ticības mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
8. <i>Vācu valoda</i>	4 mācību stundas nedēļā
9. <i>Ģeogrāfija</i>	2 mācību stundas nedēļā
10. <i>Vēsture</i>	3 mācību stundas nedēļā
Kopā: 30 mācību stundas nedēļā	

Salīdzinot datus par Dzimtmsis pamatskolas 4. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.11.) ar Latvijas tautskolu programmas sastādīto stundu plānu 1925. gada 17. jūlijā (12; 12. lpp.), var secināt, ka mācību priekšmetu saraksts neatbilst Latvijas tautskolu programmas stundu plānam, jo Dzimtmsis pamatskolas mācību priekšmetu sarakstā nav zīmēšanas mācību priekšmets. Arī Dzimtmsis pamatskolas 4. klases mācību stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs šādos mācību priekšmetos – vēstures mācību priekšmeta stundu skaits nedēļā bija par vienu mācību stundu lielāks, taču rokdarbu mācību priekšmeta stundu skaits nedēļā bija par vienu mācību stundu mazāks. Savukārt, Latvijas tautskolu programmas stundu plānā ir norādīts, ka ticības mācības priekšmeta (nebija obligāts) stundu skaits nedēļā ir 1 mācību stunda, taču Dzimtmsis pamatskolā ticības mācības priekšmeta stundu skaits bija 2 mācību stundas nedēļā.

5. klasei trīs mācību dienas ilga no 9.00 līdz 14.40, viena mācību diena ilga no 9.00 līdz 13.45, bet sestdienās mācību diena ilga no 8.04 līdz 13.45. Piecas dienas bija sešas mācību stundas, bet vienu dienu bija piecas mācību stundas. Skolotāja Ilona Daukse 5. klasei pasniedza vēsturi, angļu valodu un mājturību, bet kopā ar skolotāju Alfrēdu Dauksi pasniedza vingrošanu un rokdarbus. Skolotājs Alfrēds Dauksis pasniedza latviešu valodu, dabas mācību un dziedāšanu, bet skolotāja Ella Bērziņa – Rūsiņa pasniedza ticības mācību, vācu valodu, matemātiku un ģeogrāfiju. (39)

2.12. tabula

5. klases mācību priekšmeti un stundu skaits nedēļā (39)

<i>Mācību priekšmeti 5. klasei</i>	<i>Stundu skaits nedēļā</i>
1. <i>Latviešu valoda</i>	5 mācību stundas nedēļā
2. <i>Dabas mācība</i>	3 mācību stundas nedēļā
3. <i>Matemātika</i>	5 mācību stundas nedēļā
4. <i>Rokdarbi</i>	1 mācību stunda nedēļā
5. <i>Dziedāšana</i>	2 mācību stundas nedēļā

6. <i>Vingrošana</i>	2 mācību stundas nedēļā
7. <i>Ticības mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
8. <i>Vācu valoda</i>	3 mācību stundas nedēļā
9. <i>Ģeogrāfija</i>	2 mācību stundas nedēļā
10. <i>Angļu valoda</i>	3 mācību stundas nedēļā
11. <i>Vēsture</i>	3 mācību stundas nedēļā
12. <i>Mājturība</i>	1 mācību stunda nedēļā
Kopā: 32 mācību stundas nedēļā	

Salīdzinot datus par Dzimtmsis pamatskolas 5. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.12.) ar Latvijas tautskolu programmas sastādīto stundu plānu 1925. gada 17. jūlijā (12; 12. lpp.), var secināt, ka mācību priekšmetu saraksts neatbilst Latvijas tautskolu programmas stundu plānam, jo Dzimtmsis pamatskolas mācību priekšmetu sarakstā nav zemkopības un zīmēšanas mācību priekšmets. Arī Dzimtmsis pamatskolas 5. klases mācību stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs šādos mācību priekšmetos – rokdarbu, dabas mācības un matemātikas mācību priekšmeta stundu skaits nedēļā bija par vienu mācību stundu mazāks. Savukārt, Latvijas tautskolu programmas stundu plānā ir norādīts, ka ticības mācības priekšmeta (nebija obligāts) stundu skaits nedēļā ir 1 mācību stunda, taču Dzimtmsis pamatskolā ticības mācības priekšmeta stundu skaits bija 2 mācību stundas nedēļā.

6. klasei četras mācību dienas ilga no 9.00 līdz 14.40, viena mācību diena ilga no 9.00 līdz 13.45, bet sestdienās mācību diena ilga no 8.04 līdz 13.45. Piecas dienas bija sešas mācību stundas, bet vienu dienu bija piecas mācību stundas. Skolotāja Ilona Daukse 6. klasei pasniedza vēsturi, angļu valodu, mājturību, bet kopā ar skolotāju Alfrēdu Dauksi pasniedza vingrošanu un rokdarbus. Skolotājs Alfrēds Dauksis pasniedza latviešu valodu, dabas mācību un dziedāšanu, bet skolotāja Ella Bērziņa – Rūsiņa pasniedza ticības mācību, vācu valodu, matemātiku un ģeogrāfiju. (39)

2.13. tabula

6. klases mācību priekšmeti un stundu skaits nedēļā (39)

<i>Mācību priekšmeti 6. klasei</i>	<i>Stundu skaits nedēļā</i>
1. <i>Latviešu valoda</i>	5 mācību stundas nedēļā
2. <i>Dabas mācība</i>	4 mācību stundas nedēļā

3. <i>Matemātika</i>	6 mācību stundas nedēļā
4. <i>Rokdarbi</i>	1 mācību stunda nedēļā
5. <i>Dziedāšana</i>	2 mācību stundas nedēļā
6. <i>Vingrošana</i>	2 mācību stundas nedēļā
7. <i>Ticības mācība</i>	2 mācību stundas nedēļā
8. <i>Vācu valoda</i>	3 mācību stundas nedēļā
9. <i>Ģeogrāfija</i>	2 mācību stundas nedēļā
10. <i>Angļu valoda</i>	3 mācību stundas nedēļā
11. <i>Vēsture</i>	3 mācību stundas nedēļā
12. <i>Mājturība</i>	1 mācību stunda nedēļā
Kopā: 33 mācību stundas nedēļā	

Salīdzinot datus par Dzimtmsis pamatskolas 6. klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.13.) ar Latvijas tautskolu programmas sastādīto stundu plānu 1925. gada 17. jūlijā (12; 12. lpp.), var secināt, ka mācību priekšmetu saraksts neatbilst Latvijas tautskolu programmas stundu plānam, jo Dzimtmsis pamatskolas mācību priekšmetu sarakstā nav zīmēšanas, zemkopības un kooperācijas mācību priekšmets. Arī Dzimtmsis pamatskolas 6. klases mācību stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs šādos mācību priekšmetos – rokdarbu mācību priekšmeta stundu skaits nedēļā bija par vienu mācību stundu mazāks. Savukārt, Latvijas tautskolu programmas stundu plānā ir norādīts, ka ticības mācības priekšmeta (nebija obligāts) stundu skaits nedēļā ir 1 mācību stunda, taču Dzimtmsis pamatskolā ticības mācības priekšmeta stundu skaits bija 2 mācību stundas nedēļā.

Salīdzinot datus par Dzimtmsis pamatskolas 1., 2., 3., 4., 5. un 6. (skat. tabulu 2.8., 2.9., 2.10., 2.11., 2.12. un 2.13.) klases mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā ar Latvijas tautskolu programmas sastādīto stundu plānu 1925. gada 17. jūlijā (12; 12. lpp.), var secināt, ka gan mācību priekšmetu saraksts, gan mācību stundu skaits nedēļā neatbilst Latvijas tautskolu programmas stundu plānam.

Analizējot datus par 1., 2., 3., 4., 5. un 6. (skat. tabulu 2.8., 2.9., 2.10., 2.11., 2.12. un 2.13.) klases mācību priekšmetu un stundu skaitu nedēļā, var secināt, ka katras klases mācību priekšmetu skaits un stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs. 2. klasē mācību priekšmetu saraksts tika papildināts ar vācu valodu, 3. klasē ar ģeogrāfiju un rokdarbiem, 4. klasē ar vēsturi, 5. klasē ar angļu valodu, bet, sākot no 3. klases, apkārtnes mācības vietā bija dabas mācības priekšmets. Arī stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs – 1. klasei bija 24 mācību stundas nedēļā, 2. klasei bija 26 mācību stundas nedēļā, 3. klasei bija 27 mācību stundas nedēļā, 4. klasei bija 30

mācību stundas nedēļā, 5. klasei bija 32 mācību stundas nedēļā, bet 6. klasei bija 33 mācību stundas nedēļā. Savukārt, katrs skolotājs pasniedza dažādus mācību priekšmetus, bet atsevišķas (vingrošana, rokdarbi) mācību stundas vadīja divi skolotāji noteiktai klasei.

Dzimtmisas pamatskolā notika arī ārpusstundu pasākumi – 1921. gada 23. janvārī notika skolēnu vakars, kurā skolēni deklamēja dažādus dzejoļus, spēlēja teātri un rotaļas. Lai sagatavotos šim pasākumam, tika sacerēta luga ar vairākām lomām. Uz pasākumu tika ielūgts arī Bauskas apriņķa pamatskolu inspektors. (3)

2. 2. Darbs ar vecākiem

Dzimtmisas pamatskolā ārpusstundu darbā aktīvi darbojās ne tikai skolēni un skolotāji, bet arī skolēnu vecāki. Skolēnu vecāki ne tikai materiāli atbalstīja šāda veida aktivitātes skolā, bet arī paši rosināja tādas sarīkot Dzimtmisas pamatskolā, lai skolēnu dzīve skolā būtu interesantāka un daudzveidīgāka. Dzimtmisas pamatskolas skolēnu vecāki veidoja skolas iekšējo politiku – skolā tika akcentēta vienlīdzība un sapratne pret apkārtējiem, jo skolēnu vecāku materiālais stāvoklis neietekmēja to, vai skolēni varēs piedalīties Ziemassvētku eglītē. Skolēnu vecāki par būtisku jautājumu uzskatīja arī skolas trūcīgo skolēnu apgādāšanu, nolemjot lūgt palīdzību no valdības, lai trūcīgajiem bērniem tiktu izsniegtas valsts apmaksātas grāmatas, apavi un apģērbs. Par to norāda skolas pārzines M. Šmīdebergas sastādītais protokols par 1920. gada 12. decembra Dzimtmisas pamatskolas vecāku sapulci (17), uz kuru bija ieradušies 46 no 78 Dzimtmisas pamatskolas skolēnu vecākiem. Par sapulces vadītāju vienbalsīgi tika ievēlēts J. Arķins, par protokolisti M. Šmīdeberga, bet par balsu skaitītājiem – A. Strautnieks un J. Grauds. Vecāku sapulcē tika izstrādāta noteikta dienas kārtība, pēc kuras tika apspriesti šādi svarīgākie skolas jautājumi – krievu valoda, trūcīgo skolēnu apgādāšana, skolas padomes vēlēšanas un citi jautājumi, kuri saistīti ar Dzimtmisas pamatskolas dzīvi. Apspriežot pirmo dienas kārtības punktu, par krievu valodu, vecāki vienbalsīgi nolēma vērsties pie Izglītības Ministrijas ar lūgumu - atļaut Dzimtmisas pamatskolā, sākot no 2. klases, līdz ar vācu valodu, pasniegt krievu valodu kā obligātu mācību priekšmetu. Šo jautājumu atrisināt uzdeva tiem, kas atradīsies jaunievēlētajā skolas padomē, t.i., protokolu iesūtīt attiecīgajā iestādē. Analizējot datus par 1920./21. mācību gada 2. klases mācību priekšmetiem un mācību stundu skaitu nedēļā (skat. tabulu 2.4.), var secināt, ka krievu valodas mācību priekšmets skolā netika ieviests. Apskatot otru dienas kārtības punktu, vecāki nolēma lūgt palīdzību no valdības, lai trūcīgajiem bērniem tiktu izsniegtas valsts apmaksātas grāmatas, apavi un apģērbs, bet apskatot trešo dienas kārtības punktu, vecāki izteica vēlēšanos par to, lai tiktu ierīkota kāda telpa skolēniem, kuri dzīvo tālu

no skolas un viņiem nav pietiekoši daudz apģērba. Vēl tika apspriests jautājums par Ziemassvētku eglīti – vecāki izteica vēlēšanos, lai tāda tiktu sarīkota. Viena daļa no klātesošajiem izteica priekšlikumu ziedot šim pasākumam, kas arī tika uz vietas izdarīts. Tika nolemts, ka Ziemassvētku eglītē varēs piedalīties arī tie bērni, kuru vecāki nespēs ziedot. Skolas padomes vēlēšanās tika izvirzīti šādi kandidāti: Andrejs Strautnieks, Peters Zelmens, Jānis Arķins, Miķelis Balods, Jēkabs Glaubins un Jānis Štāls. Ievēlēti tika A. Strautnieks, J. Arķins un P. Zelmens, bet par kandidātu palika M. Balods.

2. 3. Skolas padome

Dzimtmisas pamatskolā aktīvi darbojās skolas padome. 1921. gada 2. oktobrī Dzimtmisas pamatskolā notika skolas padomes sēde, kura tika veidota pēc Bauskas apriņķa pamatskolu inspektora raksta. Šāda izskatījās skolas padomes sēdes jautājumu kārtība – kā nākošajā mācību gadā ieviest sešu klašu izglītību, pirmskolas grupu un papildu skolas un kādas darbības ir jāveic, lai visi bērni regulāri apmeklētu skolu. Dzimtmisas pamatskolas padome nolēma, ka sešu klašu izglītības skolā nebūs, jo šim pavērsienam nebūtu sagatavotu skolēnu un telpu. Vēl skolas padome sēdē nolēma, ka pirmskolas grupa ir nepieciešama, bet to nedrīkst atdalīt no esošās skolas. Par papildu skolu sēdē tika nolemts, ka šāda skola ir nepieciešama, jo ir tādi skolēni, kas ir jau uz to pieteikušies. Tas bija pozitīvs pavērsiens, jo līdz šim šādu skolēnu nebija, kuri vēlējās apmeklēt papildu skolu, neskatoties uz vairākkārtējiem aicinājumiem pieteikties. Dzimtmisas pamatskolas padome sēdē secināja, ka vienīgais, kas varētu likt visiem bērniem apmeklēt skolu ir tas, ka visi bērni tiku apgādāti ar visu nepieciešamo skolai no valsts resursiem, jo citādi vecākus nevarēs rosināt bērnus sūtīt uz skolu, jo lielākā daļa vecāku aizbildinās ar to, ka bērniem jāiet ar kājām tāls ceļš līdz skolai, nav apģērba un ēdiena. (16)

1921. gada 17. janvārī Dzimtmisas pamatskolas skolas padomes locekļi lūdza Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram, lai Dzimtmisas pamatskolā tiktu atļauts ieviest krievu valodu kā obligātu mācību priekšmetu, no 2. klases sākot, līdz ar vācu valodu, taču šis lūgums šajā mācību gadā praksē nerealizējās. (13)

Dzimtmisas pamatskolā skolas padomes skolēnu vecāku pārstāvji aktīvi pildīja savus uzdevumus – par to liecina 1923. gada 28. decembrī nosūtītais Dzimtmisas pamatskolas skolēnu vecāku ziņojums Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram par to, ka jau bija pagājis mācību pusgads, bet nebija notikušas skolas padomes vēlēšanas. Skolēnu vecāki norādīja uz to, ka skolas pārzine ir saistīta ar tagadējo vecāku padomi un apzināti novilcina jaunas skolas padomes vēlēšanas. Tālāk šo jautājumu izskatīja Bauskas apriņķa pamatskolu inspektors. (44)

2. 4. Pedagogu tālākizglītība

Dzimtmisas pamatskolas skolotāji pilnveidoja savu pedagoģisko kompetenci. Skolas pārzine M. Šmīdeberga Bauskas apriņķa inspektoram ziņo, ka 1923. gada maijā Dzimtmisas pamatskolas skolotājiem tika izsniegtas četru mēnešu kursu apmeklēšanas apliecības – skolas pārzinei tika izsniegta apliecība par latviešu valodas kursu apmeklēšanu, K. Līvenam tika izsniegta apliecība par kursu apmeklēšanu dabas zinībās un mācību līdzekļu sagatavošanā, bet skolotājai M. Šmīdebergai tika izsniegta apliecība par zīmēšanas, vācu valodas, latviešu valodas un reliģijas – ētikas kursu apmeklēšanu. 1923. gada septembrī skolotājs K. Līvens beidza savu darbību Dzimtmisas pamatskolā, taču drīz savu darbību skolā uzsāka Emīlija Liekna. Tā kā četru mēnešu kursi skolotājiem notika no maija līdz augustam, bet E. Liekna uzsāka savu darbību skolā tikai septembrī, tāpēc četru mēnešu kursu apliecības viņai nebija.

(45)

No 1931. līdz 1940. gadam materiāli par Dzimtmisas pamatskolu Latvijas Valsts vēstures arhīvā, Latvijas Valsts arhīvā un Jelgavas zonālajā Valsts arhīvā nav atrasti.

3. DZIMTMISAS PAMATSKOLA PADOMJU (1940 – 1941; 1945 – 1946) UN VĀCU OKUPĀCIJAS LAIKĀ

3. 1. Mācību procesa organizācija

1940. gada 5. augustā Latvija tika iekļauta PSRS sastāvā. 1940./41. mācību gadā Dzimtmisas pamatskolā strādāja trīs skolotāji – skolas direktors A. Dauksis, skolotāja I. Daukse un A. Zelmene. Šajā mācību gadā skolā mācījās 105 skolēni. (41)

3.1. tabula

Dzimtmisas pamatskolas skolēnu sekmes 1940./41. mācību gadā (41)

	<i>Pirmsskolas grupa</i>	<i>1. klase</i>	<i>2. klase</i>	<i>3. klase</i>	<i>4. klase</i>	<i>5. klase</i>	<i>6. klase</i>	<i>Kopējais skolēnu skaits pēc sekmēm</i>
1 un 2 (vājas sekmes)	-	3	3	4	1	3	2	16
3 (viduvējas sekmes)	3	14	15	10	9	7	3	61
4 un 5 (labas vai ļoti labas sekmes)	2	5	8	3	5	2	3	28
Kopējais skolēnu skaits katrā klasē	5	22	26	17	15	12	8	

Šajā skolēnu sekmju vērtējumā netika ņemtas vērā sekmes dziedāšanā, zīmēšanā, fizikulturā, rokdarbos un mājturībā. Netika ņemti vērā vērtējumi arī uzvedībā un uzcītībā. (41)

Analizējot datus par Dzimtmisas pamatskolas skolēnu sekmēm 1940./41. mācību gadā (skat. tabulu 3.1.), var secināt, ka 61 skolēnam no kopējā skolēnu skaita Dzimtmisas pamatskolā bija viduvējas sekmes. Savukārt, 28 skolēniem no kopējā Dzimtmisas pamatskolas skolēnu skaita bija labas vai ļoti labas sekmes, bet 16 skolēni bija nesekmīgi.

Dzimtmisas pamatskolā 1943./44. mācību gads sākās 8. novembrī, bet 1944. gada 25. februārī skolā pēkšņi ieradās vācu armijas daļas un lika nekavējoties atbrīvot 11 istabas un

dažas saimniecības telpas vācu armijas vajadzībām, tāpēc mācību darbs Dzimtmisas pamatskolā tika pārtraukts 1944. gada 5. aprīlī. Šī paša gada jūlija beigās vācu armija skolu atstāja, bet tuvojās frontes līnija, tāpēc skolā ievācās vācu armijas sapieru pulks, kurš skolā uzturējās līdz 1944. gada 14. septembrim. 17. septembrī skola nokļuva pirmajās frontes līnijās, tāpēc gandrīz mēnesi tā atradās kaujas joslā tikai dažus simtus metru no vāciešu ierakuma. Vācu armija skolu pameta bez kaujām, bet viņu vietā ieradās Sarkanā armija. (5) Skolas 1946. gada absolvente Aina Greznova no savu klasesbiedru atmiņām atceras (8), ka kara laikā skola ļoti cieta – izbira visi logu stikli un tika sagrauts viens pils tornītis. Aina Greznova apstiprina, ka kara laikā skolā apmetās vācu armija, tāpēc viss skolas inventārs tika samests blakus esošajā kaimiņu saimniecības ēkā, bet drīz, tuvojoties frontei, vācu armija no skolas tika padzīta, taču skolā apmetās Sarkanās armijas daļas. Dzimtmisas pamatskolas 1946. gada absolvente apstiprina, ka cīņas skolas apkārtnē norisinājās veselu mēnesi. Šajā laikā nodega kaimiņu saimniecības ēka un māja, tāpēc viss skolas inventārs tika iznīcināts. Uzsākot mācības skolā, skolēni sēdēja pie gariem galdiem, kuri tika sasisti no apkārtnē atrastiem dēļiem. Arī krēslu skolā nebija, tāpēc skolēni mācību stundās sēdēja uz soliēm. Pēckara apstākļos skolā bija vājš elektriskais apgaismojums – ziemas periodos, kad bija īsas dienas, no rītiem un pēcpusdienās, skolēni mācījās pie petrolejas lampām. Skolā bija krāsns apkure, tāpēc skolas telpas bija siltas. Dzimtmisas pamatskolā bija viena apkopēja, kura visas skolas telpas gan kurināja, gan tīrīja, bet skolēni skolā ienesa malku.

1944./45. mācību gadā Dzimtmisas pamatskola darbojās 141 dienu. Šajā mācību gada sākumā bija 7 skolēnu klases un skolā mācījās 96 skolēni. Mācību gada laikā no skolas izstājās 13 skolēni, tāpēc mācību gada beigās skolā mācījās 83 skolēni. Uz otru gadu tika atstāti 19 skolēni, bet 20 skolēnu pārceļšana uz nākamo klasi tika atlikta līdz rudenim. Kopējais skolēnu skaits, kuri tika pārceļti uz nākamo klasi vai beidza skolu bija 44. Skolā bija 4 komplektu skolēnu grupas – par komplektu grupām saucās tās skolēnu grupas, kuras sastāv no vienas vai vairākām klasēm, kurās vienlaicīgi pasniedz mācību stundu viens un tas pats skolotājs. Skolas bibliotēkā bija pieejamas 145 grāmatas, ieskaitot mācību grāmatas. Skolas direktors A. Dauksis 1945. gada 2. jūnijā ziņoja Latvijas PSR Izglītības Tautas Komisariāta Statistikas daļai, ka visas skolas telpu laukums bija 260 m². Skolā bija 4 klašu istabas, kuru laukums bija 136 m², bet skolēnu skaits, ar kuriem nodarbojās šajās klasēs vienā maiņā, bija 96 skolēni. (20)

Dzimtmisas pamatskolas skolēnu sekmes 1944./45. mācību gadā 1. – 4. klasē (18)

	<i>1. klase</i>	<i>2. klase</i>	<i>3. klase</i>	<i>4. klase</i>	<i>Kopā</i>
<i>Skolēnu skaits, kuru atzīmes nav zemākas par „4” un „5” nevienā mācību priekšmetā</i>	3	4	2	4	13
<i>Skolēnu skaits, kuriem ir vismaz viena atzīme „2” vai „1” (nesekmīgo skolēnu skaits)</i>	5	5	3	2	15

Dzimtmisas pamatskolas skolēnu sekmes 1944./45. mācību gadā 5. – 7. klasē (18)

	<i>5. klase</i>	<i>6. klase</i>	<i>7. klase</i>	<i>Kopā</i>
<i>Skolēnu skaits, kuru atzīmes nav zemākas par „4” un „5” nevienā mācību priekšmetā</i>	3	5	8	16
<i>Skolēnu skaits, kuriem ir vismaz viena atzīme „2” vai „1” (nesekmīgo skolēnu skaits)</i>	4	4	2	10

Analizējot datus par Dzimtmisas pamatskolas skolēnu sekmēm 1944./45. mācību gadā 1. – 7. klasei (skat. tabulu 3.2. un 3.3.), var secināt, ka skolēnu skaits, kuru atzīmes nav zemākas par „4” un „5” nevienā mācību priekšmetā bija 25, bet skolēnu skaits, kuriem bija vismaz viena atzīme „2” vai „1” bija 29.

Mācību priekšmeti 1. – 4. klasei – latviešu valoda vārdos, latviešu valoda rakstos, krievu valoda vārdos (no 2. klases sākot), krievu valoda rakstos (no 2. klases sākot), aritmētika, dabas zinātnes (sākot no 3. klases), ģeogrāfija (sākot no 3. klases) un vēsture (tikai 4. klasē). Mācību priekšmeti 5. – 7. klasei – latviešu valoda vārdos, latviešu valoda rakstos, krievu valoda vārdos, krievu valoda rakstos, aritmētika, algebra (tikai 7. klasē), ģeometrija (tikai 7. klasē), dabas zinātnes, fizika (sākot no 6. klases), ķīmija (tikai 7. klasē), ģeogrāfija, vēsture, PSRS Konstitūcija (tikai 7. klasē), svešvaloda, zīmēšana un militārā apmācība. (18)

Lai katrā mācību priekšmetā tiktu sasniegti paredzētie mācību darba mērķi, katram skolotājam savos mācību priekšmetos bija jā sastāda darba plāni, kuri bija jā iesniedz skolas pārzinim. Vēl katram skolotājam bija jā iesniedz plāns par nesekmības likvidēšanu mācību priekšmetos, kurus tie pasniedz. Lai novērotu skolotāju darba sekmes un dotu norādījumus par novērotajiem trūkumiem, skolas pārzinis vēroja katra skolotāja stundas visos mācību priekšmetos. Katram skolotājam pēc iespējas biežāk bija jā iekārto nodarbības ar tiem skolēniem, kuriem nebija apmierinošas sekmes, lai panāktu sekmju uzlabošanu. Katru nedēļu klašu audzinātāji rīkoja ar savas klases skolēniem pārrunas par sekmēm, nesekmību, disciplīnas jautājumiem un pārrunāja skolēnu uzvedības noteikumus. (24)

1945./46. mācību gadā Dzimtmisas pamatskola darbojās 199 dienu. Šajā mācību gada sākumā bija 7 skolēnu klases un skolā mācījās 96 skolēni. Mācību gada laikā no skolas izstājās 13 skolēni, tāpēc mācību gada beigās skolā mācījās 33 skolēni. Uz otru gadu tika atstāti 19 skolēni, bet 17 skolēnu pārceļšana uz nākamo klasi tika atlikta līdz rudenim. Kopējais skolēnu skaits, kuri tika pārceļti uz nākamo klasi vai beidza skolu bija 47. Skolā no 1. līdz 4. klasei bija 3 komplektu skolēnu grupas. Skolas bibliotēkā bija pieejamas 147 grāmatas, ieskaitot mācību grāmatas, bet algota bibliotekāra skolā nebija. Skolas direktors A. Dauksis 1946. gada 20. jūnijā ziņoja Latvijas PSR Izglītības Tautas Komisariāta Statistikas daļai, ka visas skolas telpu laukums ir 447 m². Skolā bija 5 klašu istabas, kuru laukums bija 195 m², bet skolēnu skaits, ar kuriem nodarbojas šajās klasēs vienā maiņā – 96 skolēni. Skolas internātā 1945./46. mācību gada laikā dzīvoja 12 skolēni. Skolai tika iegādāts arī jauns inventārs, kurš bija paredzēts gan militārajai apmācībai, gan fizikulturai – mācību šautenes (2 gab.), mazkalibra šautene, plakāti (14 gab.), zviedru sols, slēpju pāri (3 gab.) un bumbas (2 gab.). (21)

3.4. tabula

Dzimtmisas pamatskolas skolēnu sekmes 1945./46. mācību gadā 1. – 4. klasē (19)

	1. klase	2. klase	3. klase	4. klase	Kopā
<i>Skolēnu skaits, kuru atzīmes nav zemākas par „4” un „5” nevienā mācību priekšmetā</i>	3	2	-	3	8
<i>Skolēnu skaits, kuriem ir vismaz viena atzīme „2” vai „1” (nesekmīgo skolēnu skaits)</i>	9	6	2	5	22

Dzimtmisas pamatskolas skolēnu sekmes 1945./46. mācību gadā 5. – 7. klasē (19)

	5. klase	6. klase	7. klase	Kopā
Skolēnu skaits, kuru atzīmes nav zemākas par „4” un „5” nevienā mācību priekšmetā	3	3	8	14
Skolēnu skaits, kuriem ir vismaz viena atzīme „2” vai „1” (nesekmīgo skolēnu skaits)	2	-	2	4

Analizējot datus par Dzimtmisas pamatskolas skolēnu sekmēm 1945./46. mācību gadā 1. – 7. klasei (skat. tabulu 3.4. un 3.5.), var secināt, ka skolēnu skaits, kuru atzīmes nav zemākas par „4” un „5” nevienā mācību priekšmetā bija 22, bet skolēnu skaits, kuriem bija vismaz viena atzīme „2” vai „1” bija 26. Salīdzinot Dzimtmisas pamatskolas skolēnu sekmes 1944./45. mācību gadā (skat. tabulu 3.2. un 3.3.) ar skolēnu sekmēm 1945./46. mācību gadā (skat. tabulu 3.4. un 3.5.), var secināt, ka skolēnu skaits, kuru atzīmes nebija zemākas par „4” un „5” nevienā mācību priekšmetā un skolēnu skaits, kuriem bija vismaz viena atzīme „2” vai „1” bija samazinājies.

Mācību priekšmeti 1. – 4. klasei – latviešu valoda vārdos, latviešu valoda rakstos, krievu valoda vārdos (no 2. klases sākot), krievu valoda rakstos (no 2. klases sākot), aritmētika, dabas zinātnes (sākot no 3. klases), ģeogrāfija (sākot no 3. klases) un vēsture (tikai 4. klasē). Mācību priekšmeti 5. – 7. klasei – latviešu valoda vārdos, latviešu valoda rakstos, krievu valoda vārdos, krievu valoda rakstos, aritmētika, algebra (tikai 7. klasē), ģeometrija (tikai 7. klasē), dabas zinātnes, fizika (sākot no 6. klases), ķīmija (tikai 7. klasē), ģeogrāfija, vēsture, PSRS Konstitūcija (tikai 7. klasē), svešvaloda, zīmēšana un militārā apmācība. (19)

Dzimtmisas pamatskolā 1945./46. mācību gadā skolā joprojām strādāja skolas direktors Alfrēds Dauksis un skolotāja Ilona Daukse, bet skolotājas amatā darba gaitas uzsāka – skolotāja Vera Kapteine, skolotājas – praktikantes Ilga Beiere un Zenta Zikmane un militārās apmācības skolotājs Roberts Caune. (38)

Dzimtmisas pamatskolas 1946. gada absolvente Aina Grezenova atceras (8), ka galvenais mācību darba palīg līdzeklis, kurš tika izmantots mācību stundās, bija grāmata, taču pēckara apstākļos pat grāmatas visos mācību priekšmetos nebija pieejamas ne tikai skolēniem,

bet arī skolotājiem, tāpēc skolotāji bieži pasniedza mācību stundas lekciju veidā. Arī skolas ilggadējā direktora Alfrēda Daukša meita Agra Rūtenberga atceras (7), ka mācību darbā galvenais palīglīdzeklis bija grāmata, jo nekas cits skolā neesot bijis pieejams. Vēl kā mācību darba palīglīdzekļus skolas 1946. gada absolvente Aina Greznova atceras tāfeli, krītu un ģeogrāfijas kartes. Ķīmijas mācību stundās demonstrējumi netika veikti, jo kara laikā liela daļa no nepieciešamā demonstrējumiem tika iznīcināta – skolas īpašumā vairs bija tikai dažas mēģenītes un pudelītes ar ķīmikālijām. Savukārt, fizikas mācību stundu darbā tika izmantota griežama elektromašīna un dažas ebonītu nūjiņas eksperimentiem. Mācību procesam bija raksturīga stingra disciplīna – skolēns varēja izteikties tikai tad, ja ir pacēlis roku un skolotājs aicina viņu izteikties. Starpbrīžus skolēni pavadīja skolas zālē – staigāja zālē pa divi apļa kustībā, dažreiz dziedot tautasdziesmas un organizējot rotaļas. Kā norāda Dzimtmisas pamatskolas 1946. gada absolvente Aina Greznova, tad kārtību skolā uzturēja skolēni. Dežuranta pienākumi bija – samitrināt sūkli, parūpēties, lai krīts vienmēr ir klasē un tāfele tīra. Aina Greznova, daloties savās atmiņās par skolas gaitām Dzimtmisas pamatskolā, norāda, skolēniem mācīja mācīties – dažās mācību stundās jaunā mācību viela bija jāizlasa patstāvīgi, bet, pirms šī uzdevuma veikšanas, skolotājs uz tāfeles uzrakstīja jautājumus, uz kuriem skolēniem bija jāatbild, izlasot uzdoto. Lai pārbaudītu, kā skolēni ir apguvuši jauno mācību vielu, skolēniem tika uzdots mutisks stāstījums, kuram dažkārt skolēni sastādīja arī stāstījuma plānu. Aina Greznova atceras, ka veidojot stāstījuma plānu, skolēniem tika iemācīts mācību vielā atrast galveno. Katrā mācību priekšmetā tik uzdoti mājasdarbi – piemēram, teksta uzdevumi. Skolēnu mājasdarbi regulāri tika ievākti un vērtēti. Neglīti izpildītos darbus lika pārstrādāt pēc stundām, bet kļūdu labojumi bija jāraksta ar paskaidrojumiem. Savukārt, burtnīcas skolēniem bija divu veidu – līniju burtnīcas un rūtiņu burtnīcas. Liela vērība tika pievērsta skolēnu rokrakstam, un skolēni rakstīja ar rakstāmspalvām. Dzimtmisas pamatskolas absolvente Aina Greznova atceras, ka glītrakstīšanas mācību stundās vajadzēja rakstīt ar uzspiešanu – katra līnija, ko vilka uz leju, tika piespiesta. Savukārt, ilggadējā skolas direktora meita un 1946. gada absolvente Agra Rūtenberga atceras, ka katru gadu vasarā skolēniem ir bijuši praktiskie darbi, norādot, ka arī iepriekšējos gados tie ir bijuši vienu reizi mēnesī tieši vasaras periodā.

Aina Grenzova un Agra Rūtenberga atceras (7; 8), ka katra mācību stunda bija audzinoša. Mācību stundās mācīja, kā katru svešu cilvēku, kurš ienāk skolā sveicināt un pajautāt – vai nevar kā palīdzēt. Vēl skolēniem tika mācīts, ka katru lauku iedzīvotāju, ko satika, jāsvaicina. Ja skolēnu savstarpējās attiecībās bija kādi konflikti, tad mācīja, kā izturēties vienam pret otru. Arī literāros darbus mācību stundās izmantoja audzināšanas darba ietvaros, analizējot literāro darbu tēlu rīcību.

Skolas 1946. gada absolventes Aina Greznova un Agra Rūtenberga atceras (7; 8), ka skolēni skolu apmeklēja regulāri. Mājās skolēni palika tikai slimības dēļ, bet pēc slimošanas skolēniem bija jāuzrāda vecāku parakstīta zīme par slimību, jo bieži vien ārsta apmeklējums slimības gadījumos nebija iespējams. Agra Rūtenberga atceras, ka apzināta skolas neapmeklēšana Dzimtmisas pamatskolā nebija – ja kādam no skolēniem bija jāpalīdz savai ģimenei saimniecībā, tad par to arī skolas direktoram tika informēts. Savukārt, Latvijas Valsts arhīva un Jelgavas zonālā Valsts arhīva materiālos ir norādīts, ka Dzimtmisas pamatskolā katru mācību gadu skolas direktors Alfrēds Dauksis par būtisku uzdevumu izvirzīja skolas neapmeklēšanas iemeslu novēršanu, jo liels skaits skolēnu regulāri neapmeklēja skolu. Līdz ar to, analizējot Latvijas Valsts arhīvā un Jelgavas zonālajā Valsts arhīvā iegūtos datus un informāciju, var secināt, ka regulārie skolas neapmeklēšanas iemesli nebija skolēnu neattaisnotu iemeslu dēļ, bet tāpēc, ka skolēnu ģimenēm bija saimniecības, kuras viņiem bija jāpalīdz apsaimniekot.

Par tradīcijām Dzimtmisas pamatskolā Aina Greznova atceras (8), ka skolēniem ir bijušas savas tradīcijas, dodoties mājup – skolēni sapulcējās un devās mājup kopā, dziedot dziesmas. Aina Greznova atceras, ka, lai gan toreiz bija Padomju laiks, skolēni pilnā balsī dziedāja leģionāru dziesmas – „Zilo lakatiņu”, „Kad klētiņā dusēsi tu” un citas. Savukārt, skolas 1946. gada absolvente Agra Rūtenberga atceras (7), ka nekādas tradīcijas skolā nav izveidojušās vēsturisko pārmaiņu dēļ.

Skolā 1946. gada 1. janvārī skolā mācījās 105 skolas vecuma bērni, no kuriem skolu pirmajā pusgadā apmeklēja 96 skolēni. Pirmskolas nodarbības apmeklēja 5 pirmskolas vecuma (6 gadi) bērni, bet skolas tāluma un citu iemeslu dēļ pirmskolas nodarbības neapmeklēja 8 pirmskolas vecuma bērni. Dzimtmisas pamatskolas direktora A. Daukša mērķis bija panākt, lai visi skolas vecuma bērni skolu apmeklētu, tāpēc tika izstrādāts šāds darba plāns:

1. *reģistrēt skolas vecuma bērnus, kuri skolu vēl neapmeklē;*
2. *noskaidrot skolas neapmeklēšanas iemeslus;*
3. *mudināt bērnu vecākus sūtīt bērnus skolā;*
4. *ziņot par skolēniem, kuri neapmeklē skolu pagasta izpildu komitejai;*
5. *palīdzēt trūcīgajiem skolēniem;*
6. *sekot līdzi, cik regulāri bērni skolu apmeklē, ziņojot par situāciju skolas direktoram.*

(25)

Kā norāda Dzimtmisas pamatskolas direktors A. Dauksis, aprakstot mācīšanas un audzināšanas darba plānu 1945./46. m. g. 3. ceturksnim, tad šie plāna visi veicamie darbi tika izpildīti.

Dzimtmisas pamatskolas direktors A. Dauksis mācīšanas un audzināšanas darba plānā 1945./46. m. g. 3. ceturksnim norādīja, ka ir jāatjauno kara laikā nopostītā elektrības līnija, jāiegādājas 40 jauni skolas soli un fizikultūras mācību stundai nepieciešamie palīglīdzekļi. Uzsākot mācību un audzināšanas darbu, klašu audzinātāji sastādīja klašu audzinātāju darba plānus, bet priekšmetu skolotāji mācīšanas darba plānus un mācību priekšmetu vielas sadali pa ceturkšņiem. (25)

Uzsākot 1945./46. mācību gada darbu, skolā tika sakārtotas klašu telpas, iegādāti 20 jauni mācību soli un pagatavoti skolas ģērbtuvei jauni drēbju pakaramie. Skolas direktors A. Dauksis skolas padomes sēdes protokolā norāda, ka arī mācību grāmatas un rakstāmlietas skolēniem tika sagādātas. (26)

3.6. tabula

Mācīšanas un audzināšanas darba sadalījums (26)

	<i>Mācību stundu skaits nedēļā</i>
<i>Skolas direktors A. Dauksis</i>	28 mācību stundas
<i>Skolotāja I. Daukse</i>	33 mācību stundas
<i>Skolotāja V. Kapteine</i>	30 mācību stundas
<i>Skolotāja-praktikante I. Breiera</i>	30 mācību stundas
<i>Skolotāja-praktikante Z. Zikmane</i>	29 mācību stundas
<i>Militārās apmācības skolotājs R. Caune</i>	7 mācību stundas

Analizējot datus par mācīšanas un audzināšanas darba sadalījumu (skat. tabulu 3.6.), var secināt, ka lielākais mācību stundu skaits nedēļā bija skolotājam I. Daukseim – 33 mācību stundas nedēļā. Otrais lielākais mācību stundu skaits nedēļā bija skolotājai V. Kapteinei un skolotājam-praktikantam I. Breieram – 30 mācību stundas nedēļā. Apskatot šo mācīšanas un audzināšanas darba sadalījumu, var secināt, ka arī skolotājām-praktikantēm tika uzticēts salīdzinoši liels mācību stundu skaits nedēļā. Savukārt, Dzimtmisas pamatskolas direktoram A. Dauksim bija 28 mācību stundas nedēļā – skolas direktora amata pienākumos ietilpa ne tikai skolotāja darba funkcijas, bet arī skolas direktora amata funkcijas, tāpēc A. Dauksim mācību stundu skaits nedēļā nebija vislielākais. Militārās apmācības skolotājam R. Caunem bija tikai 7 mācību stundas nedēļā – šo mācību stundu skaitu varētu skaidrot ar to, ka R. Caune pasniedza tikai militāro apmācību, bet pārējie skolotāji pasniedza vairākus mācību priekšmetus.

Katram Dzimtmisas pamatskolas skolotājam vienu nedēļu mēnesī bija jānodarbojas ar skolas uzraudzību, ievērojot noteiktu kārtību.

3.7. tabula

Skolotāju dežūras kārtība skolā (26)

	<i>Dežūras kārtība</i>
<i>Skolas direktors A. Dauksis</i>	1. skolas mācību nedēļa
<i>Skolotāja I. Daukse</i>	2. skolas mācību nedēļa
<i>Skolotāja V. Kapteine</i>	3. skolas mācību nedēļa
<i>Skolotāja-praktikante I. Breiera</i>	4. skolas mācību nedēļa
<i>Skolotāja-praktikante Z. Zikmane</i>	5. skolas mācību nedēļa
<i>Militārās apmācības skolotājs R. Caune</i>	6. skolas mācību nedēļa

Analizējot datus par Dzimtmisas pamatskolas skolotāju dežūras kārtību (skat. tabulu 3.7.), var secināt, ka visi skolotāju piedalījās skolas kārtības uzturēšanā, izvirzot tam noteiktu plānu, pēc kura tiek veikti noteikti pienākumi skolas sadzīves kvalitātes uzlabošanā.

Dzimtmisas pamatskolā skolēnu nesekmības iemesli bija slimošana, apavu un apģērba trūkums. Šo iemeslu dēļ skolēni nevarēja regulāri apmeklēt skolu, taču skolotāji nespēja novērst šos skolas neregulārās apmeklēšanas iemeslus – skolotāji centās pārliecināt gan skolēnus, gan viņu vecākus, ka skolēnu sekmes ir atkarīgas arī no tā, cik bieži skolēni apmeklē skolu. Dzimtmisas pamatskolas skolotāji uzsvēra, ka skolas neregulārās apmeklēšanas iemesli ir novēršami ar noteiktiem līdzekļiem. (27)

1945. gada 23. oktobra skolas pedagogu padomes sēdes protokolā tiek ziņots, ka skolotāji savās mācību stundās bija sagatavojuši uzdevumus par godu Lielās oktobra revolūcijas 28. gadadienai – skolēni mācījās dzejoļus un dziesmas. Skolas pārzinis norāda, ka, tuvojoties Lielās oktobra revolūcijas 28. gadadienai, pastiprinājās priekšnesumu sagatavošanas darbi. Par godu svētkiem tika veltīta arī sienas avīze, un skola tika dekorēta. Pēc svētku pasākuma skolēniem tika pasniegts kopīgs mielasts. (28)

Skolas direktors A. Dauksis skolas pedagogu padomes sēdes protokolā norāda, ka skolotāji papildinās savas zināšanas un pedagoģisko pieredzi, cels savu politisko zināšanu līmeni un novērsīs skolas dzīves negatīvās parādības. Pedagogu padomes sēdes protokolā tiek ziņots, ka 23. oktobrī skolā vēl nebija ieradušies 24 skolas vecuma bērni, tāpēc klašu audzinātāji uzrakstīja bērnu vecākiem atgādinājumu par bērnu sūtīšanu skolā. Tiek norādīts arī tas, ka klašu audzinātāji veica trūcīgo skolēnu reģistrāciju. (28)

Dzimtmisas pamatskolā skolotāji no 1. līdz 4. klases skolēniem organizēja skolēnu dežūras, tāpēc klašu audzinātāji iepazīstināja šos skolēnus ar viņu pienākumiem un raudzījās, lai viņi tos pildītu. (29)

Šajā mācību gadā līdz 15. decembrim skolu vēl neapmeklēja 9 skolēni – 6 skolēni skolu neapmeklēja apavu trūkuma dēļ, bet 3 skolēni skolu neapmeklēja skolas attāluma dēļ. Dzimtmisas pamatskolas klašu audzinātāji atgādināja skolēnu vecākiem, ka bērniem ir obligāti jāapmeklē skola, bet skolēnu skolas neapmeklēšanas cēloņi tā arī netika novērsti. (31)

Dzimtmisas pamatskolas pedagogu padome nolēma lūgt Zālītes pagasta Izpildu komiteju palīdzēt iegūt atļaujas apavu un apģērbu iegādei trūcīgajiem skolēniem, lai novēstu skolas neapmeklēšanas iemeslus. Pedagogu padomes protokolā tiek norādīts, ka klašu audzinātājiem bija jāraugās, lai skolēni nekavētu skolu bez attaisnojošiem iemesliem. Tiek uzsvērts, ka 1. mācību pusgadā vairākās klasēs ir apmēram 50% nesekmīgo skolēnu, tāpēc tiek izvirzīts pamatnoteikums skolēnu nesekmības likvidēšanai – regulāra skolas apmeklēšana. (32)

Nesekmības novēršanai skolotāji iekārtoja nodarbības ārpus klases darbu ar nesekmīgajiem skolēniem. Lai uzlabotu skolēnu sekmes, skolēniem tika nozīmēti kā palīgi noteikta mācību priekšmeta sekmīgie skolēni. (34)

3.8. tabula

Dienas kārtība Dzimtmisas pamatskolas internātā dzīvojošajiem skolēniem (33)

7³⁰ - 8⁰⁰	<i>Celšanās, guļamtelpu sakārtošana, mazgāšanās un ģērbšanās.</i>
8⁰⁰ - 8³⁰	<i>Brokastis.</i>
8³⁰ - 9⁰⁰	<i>Brīvais laiks.</i>
<i>No mācību stundu beigām līdz plkst. 15.00 ir brīvais laiks.</i>	
15⁰⁰ - 15³⁰	<i>Pastaigāšanās.</i>
15³⁰ - 16⁰⁰	<i>Launags.</i>
16⁰⁰ - 19⁰⁰	<i>Mājas darbu sagatavošana.</i>
19⁰⁰ - 19³⁰	<i>Vakariņas.</i>
19³⁰ - 20³⁰	<i>Mācīšanās.</i>
20³⁰ - 20⁵⁰	<i>Guļamtelpas sakārtošana.</i>
20⁵⁰ - 7³⁰	<i>Naktsmiers.</i>

Analizējot datus par dienas kārtību Dzimtmisas pamatskolas internātā dzīvojošajiem skolēniem (skat. tabulu 3.8.), var secināt, ka skolēniem bija noteikta dienas kārtība, kurā bija skaidri zināms konkrēts laika posms konkrētai darbībai.

3. 2. Vecāku komiteja

Skolas direktors A. Dauksis vēlējās panākt aktīvāku vecāku līdzdalību skolas dzīvē, tāpēc vienu reizi mēnesī tika sasaukta vecāku komitejas sēde. Vecāku komitejas sēdēs tika pārrunāti dažādi Dzimtmisas pamatskolai nozīmīgi jautājumi – obligātās izglītības realizācija, trūcīgo skolēnu pabalsts, skolas apgāde ar malku, vecāku komitejas uzdevumi PSRS Austākās padomes vēlēšanās, skolas neapmeklēšanas cēloņu novēršana, skolas telpu remonts, būvmateriālu iegāde skolas saimniecības ēku celšanai, skolēnu pulciņu darbība skolā, skolas saimniecības sagatavošana pavasara darbiem un mācīšanas un audzināšanas darbs skolā. (25)

1940. gada 8. decembrī Dzimtmisas pamatskolā notika vecāku komitejas sēde, kurā piedalījās skolas direktors A. Dauksis, skolotāja A. Zelmene un vecāku komitejas locekļi: K. Krūmiņš, E. Aņģe, L. Guste, O. Rozevska, I. Daukse, V. Pļavenieks, R. Breiers, R. Caune. A. Brūzis un J. Draudziņš. Šajā vecāku komitejas sēdē tika izskatīti šādi jautājumi – trūcīgo skolēnu mācību grāmatu, piederumu un skolas pusdienu pabalsts. Pabalstos tika piešķirti 105 rubļi – 10, 85 rubļi grāmatām, 69,15 rubļi rakstāmlietām 27 skolēniem un 25 rubļi skolas pusdienām 8 trūcīgajiem skolēniem. Par trūcīgo skolēnu ēdināšanai piešķirtajiem 25 rubļiem, tika izsniegtas 96 pusdienas. Vienas skolas pusdienas maksāja 26 kapeikas. (9)

Dzimtmisas pamatskolas vecāku komiteja par būtisku aspektu skolas dzīves uzlabošanās uzskatīja skolas trūcīgo skolēnu apgādāšanu, jo arī 1941. gada 13. janvārī Dzimtmisas pamatskolā notika vecāku komitejas sēde, kurā arī tika izskatīts jautājums, kas saistīts ar trūcīgo skolēnu apgādāšanu. Sēdē piedalījās skolas direktors A. Dauksis, skolotāja A. Zelmene un vecāku komitejas locekļi: K. Krūmiņš, E. Aņģe, L. Guste, O. Rozevska, I. Daukse, V. Pļavenieks, R. Breiers, R. Caune un M. Brigmanis. Šajā vecāku komitejas sēdē tika izskatīts jautājums par skolas „Eglītei” saņemto pabalstu izlietošanu – skolēnu eglītes pabalstam tika saņemti 474 rubļi. Vecāku komiteja nolēma, ka par saņemtajiem līdzekļiem tiks iegādāti apavi, apģērbi un veļa trūcīgajiem skolēniem. Apavi tika iegādāti par 260 rubļiem, bet apģērbi un veļa par 214 rubļiem. Apavi tika izsniegti 6 trūcīgajiem skolēniem, bet apģērbi un veļa 23 skolēniem. Pavisam kopā atbalstu no skolas saņēma 27 trūcīgie skolēni. (10)

Katru mēnesi tika saukta skolas vecāku komitejas locekļu un skolotāju kopsēde, kurā tika pārrunāta mācīšanas un audzināšanas darba gaita un skolas saimniecības jautājumi.

Dzimtmisas pamatskolas direktors iesaistīja skolas vecāku komitejas locekļus skolas neapmeklēšanas un kavēšanas cēloņu noskaidrošanā un novēršanā, norādot katram komitejas loceklim savu pārzināmo rajonu. Skolas direktors A. Dauksis noorganizēja kopā ar skolas vecāku komiteju neapzinīgo bērnu vecāku pamudināšanu pildīt savus pienākumus bērnu audzināšanā. Skolas direktors iesaistīja skolas vecāku komitejas locekļus un vecākus aktīvi līdzdarboties skolas saimnieciskās dzīves veidošanā. (10)

3. 3. Ārpusstundu darbs

Dzimtmisas pamatskolā aktīvi ārpusstundu darbā darbojās ne tikai skolēni, bet arī skolotāji. Visi skolotāji tika aicināti piedalīties skolas sabiedriskajā dzīvē – teātra grupā, korī un priekšlasījumu lasīšanā. Vēl tika noorganizēti arī krievu valodas kursi, kurus vadīja skolas direktors A. Dauksis. (24) Skolotāji aktīvi darbojās arī pagasta sabiedriskajā dzīvē – lasīja referātus, gatavoja priekšnesumus, vadīja teātra izrādes un veica propagandistu pienākumus. Skolotāja I. Daukse pārbaudīja bāreņu dzīves apstākļus pie viņu audžu ģimenēm, bet pārējie Dzimtmisas pamatskolas skolotāji aktīvi darbojās dažādos sabiedriskajos pasākumos. (25) Ārpus skolas darba Dzimtmisas pamatskolas skolotāji aktīvi darbojās PSRS Augstākās padomes vēlēšanu norisē. Skolotāja V. Kapteine darbojās iecirkņa vēlēšanu komisijā kā sekretāre, propagandiste un aģitatore. A. Dauksis, I. Daukse, Z. Zikmane un R. Caune darbojās vēlēšanu organizācijas darbā, bet vēlēšanu dienā – kā tehniskie darbinieki, sekmējot vēlēšanu gaitu. (34)

Skolēniem bija iespēja aktīvi darboties dažādās ārpusstundu aktivitātēs un pulciņos. Fizikultūras pulciņa ietvaros skolēniem notika nodarbības par palīdzību nelaimes gadījumos un pasargāšanos no infekcijas slimībām. Vienā no pulciņa nodarbībām notika priekšnesuma gatavošanas darbi skolēnu sarīkojumam. Savukārt, dramatiskais skolas pulciņš savās nodarbībās sagatavoja uzvedumu no V. Dilles lugas „Daris, Varis, Maris” un montāžu no „Sarkanā armija atnesa dzīvi”. Vēl dramatiskā pulciņa ietvaros tika sagatavoti vairāki Raiņa un citu jaunāko padomju rakstnieku dzejoļi. Pulciņa dalībnieki 3. mācību ceturksni noslēdza ar sarīkojumu, kurā tika uzvesta teātra izrāde. „Sarkanās armijas dienā”. (34)

Dzimtmisas pamatskolas skolēni aktīvi darbojās sienas avīžu redakcijā „Pretim saulei” skolotājas I. Breieres vadībā, izdodot sienas avīzes – 22. janvārī veltītu Ļeņina piemiņas dienai, 5. februārī veltītu PSRS Augstākās padomes vēlēšanām, 23. februārī veltītu Sarkanarmijas dienai un 23. martā veltītu 3. ceturksņa darbu noslēgumam. (25)

Saskaņā ar Bauskas apriņķa organizāciju un pagasta atbildīgajiem darbiniekiem, skola izraudzījās pionieru vadītāju, lai noorganizētu skolas pionieru pulciņu. (25) Pionieru vadītājam

pēc pionieru pulciņa noorganizēšanas tika izstrādāts darba plāns mācību gada 2. trimestrim, kurš tika iesniegts skolas direktoram. Pionieru sanāksmes notika katru nedēļu pēc mācību stundām. Pionieru sanāksmēs tika vadītas plānā paredzētās pionieru organizācijas nodarbības. (10)

Īpašs notikums Dzintmīsis pamatskolas skolēniem bija skolas „Eglīte”. Šajā pasākumā piedalījās arī skolēnu piederīgie. Skolēnu priekšnesumu sagatavošanā piedalījās visi skolas skolotāji. Dzintmīsis pamatskolas skolēni gan savus piederīgos, gan skolotājus iepriecināja ar kora dziesmām un runām, deklamācijām un teātra izrādi, bet pēc priekšnesumiem tika sarīkots kopīgs mielasts. (31)

Dzintmīsis pamatskolas direktors ārpus stundu darba aktīvi uzraudzīja skolas ēkas atjaunošanas darbus. Skolas direktors pieprasīja pagasta izpildes komitejai amatniekus un strādniekus, aicinot palīgā arī bērnu vecākus un vecāku komitejas locekļus, lai paātrinātu skolas ēkas atjaunošanas darbus. Saskaņā ar rajona agronomiskajiem darbiniekiem un vecāku komiteju skolas direktors sastādīja arī palīgsaimniecības apsaimniekošanas plānu. (24)

Dzintmīsis pamatskolas 1946. gada absolvente Aina Greznova (8) neatceras aktīvu ārpusstundu darbu skolā, norādot, ka daudzi skolēni palīdzēja saviem vecākiem saimniecībās, tāpēc skolēniem nebija daudz laika ārpusstundu darbam, taču skolā aktīvi tika rīkoti sarīkojumi pieaugušajiem. Skolēni arī vēlējās tajos piedalīties, bet bez skolas direktora atļaujas nevienā ārpusstundu pasākumā skolēni nedrīkstēja piedalīties. Ziemas periodos skolēni devās pārgājienos – gāja uz mežu. Dažreiz mežā tika sarīkotas sacensības, bet labvēlīgu laika apstākļu gadījumā tika celti sniegavīri un cietokšņi.

3. 4. Pedagoģiskā padome

Dzintmīsis pamatskolā norisinājās skolas pedagoģiskās padomes darbība – skolas direktors A. Dauksis katru nedēļu sasauca vienu pedagoģiskās padomes sēdi. Divas reizes mēnesī skolotāji pedagoģu padomes sēdēs katrs pēc kārtas nolasīja referātu par metodiskajiem, audzināšanas un politiskajiem jautājumiem. Skolas direktors raudzījās, lai skolotāji stundās lieto pieejamos mācību un uzskates līdzekļus un iepazītos ar pedagoģisko literatūru un žurnāliem. (10)

Pedagoģiskā padome savās sēdēs apsprieda jautājumus, kuri saistīti ar mācību un audzināšanas darbu skolā un sekmīgu skolas darba organizēšanu. Sēdēs tika pārrunāti arī metodiskie jautājumi, meklējot jaunas mācīšanas metodes un pieejas. Skolas direktors apmeklēja vismaz reizi mēnesī katra skolotāja stundas, pēc tam pārrunājot novērotos trūkumus. Bet vismaz reizi nedēļā notika pārrunas ar jaunajiem skolas skolotājiem –

praktikantiem. Reizi mēnesī skolotāji pulcējās metodiskā darba apvienības sanāksmēs Iecavas nepilnajā vidusskolā. (25)

3.9. tabula

Skolas 1945./1946. mācību gada 3. ceturkšņa pedagogu padomes darba plāns (25)

Janvāris	1. puse	<ol style="list-style-type: none"> 1. atskaite par 1. pusgada darbu; 2. skolas darba plāns 3. ceturksnim; 3. klašu audzinātāju darba plāni.
	2. puse	<ol style="list-style-type: none"> 1. obligātās skolas mācības realizēšanās; 2. mācību vielas sadale; 3. Jans Amoss Komenskis.
Februāris	1. puse	<ol style="list-style-type: none"> 1. skolotāja uzdevumi PSRS Augstākās padomes vēlēšanu reģistrācijas darbā; 2. skolēnu pulciņu darbība; 3. Žans Žaks Ruso.
	2. puse	<ol style="list-style-type: none"> 1. sociālistiskā audzināšana; 2. mācību gaita un skolēnu sekmes; 3. Johans Heinrihs Pestalocijs.
Marts	1. puse	<ol style="list-style-type: none"> 1. skolēnu uzvešanās, disciplīna; 2. 3. ceturkšņa darba nobeigums; 3. Konstantīns Ušinskis.
	2. puse	<ol style="list-style-type: none"> 1. mācību un audzināšanas darbs 3. ceturksnī; 2. atskaite par 3. ceturkšņa darbu.

Janvāra 2. pusē skolotāja I. Breiera sagatavoja referātu par pedagogu J. A. Komenski, norādot uz galvenajām atziņām par audzināšanas mērķi un mācīšanas metodēm, bet skolotāja februāra 1. pusē Z. Zikmane sagatavoja referātu par Ž. Ž. Ruso pedagoģiskajām atziņām. Februāra 2. pusē skolotāja I. Daukse sagatavoja referātu par J. H. Pestalociju, norādot, ka J. H. Pestalocijs ir nodevis vismazāko šķiru izglītošanai, izglītība pienākas visiem cilvēkiem, audzināšanas darbs sākams ģimenē, mācīšanas pamats ir uzskatāmība, bet cilvēka

intelektuālās, morālās un fiziskās spējas ir attīstāmas. Skolas direktors A. Dauksis sagatavoja referātu par sociālistisko audzināšanu. 1946. gada 7. marta pedagogu padomes sēdes protokolā tiek skaidrota sociālistiskā audzināšana – „Sociālistiskās audzināšanas mērķis ir izaudzināt pilsoņus, kas veidotu un sargātu savu sociālistisko valsti, kas veidotu jaunu bezšķiru sabiedrību, kas veidotu jaunu sociālistisko kultūru. Šim sociālistiskajam pilsonim jābūt ar sociālistisku morāli, pats sevi un savas intereses viņš pakļauj daudz lielākām sabiedriskajām interesēm. Bērnos jāieaudzina mīlestības pret darba ļaužu šķiru, jāieaudzina apziņa, ka darbs ir katra pilsoņa goda lieta, jāiemāca sargāt sociālistiskais īpašums, jāiemāca mīlēt sava sociālistiskā dzimtene un jārada apņēmība to sargājot.” (35; 12. lpp.)

Dzimtmisas pamatskolas pedagogu padome iepazīnās ar R. Miķelsona rakstu – „Mācību stunda”. Skolas pedagogu padome analizēja šī raksta saturu, nonākot pie atziņas, ka skolotājiem savā darbā mācību stundas veidošanā jācenšas ievērot visus rakstā minētos mācību stundas elementus:

1. *plānot mācību stundu norisi un ievērot to;*
2. *uzdevumu izpildījuma pārbaude, skolēnu zināšanu novērtēšana un jaunās mācību vielas izskaidrošana;*
3. *audzināšanas darbam ir jāietilpst katrā mācību stundā.* (30)

Skolotāja I. Breiera sagatavoja referātu par R. Miķelsona rakstu „Skolēnu zināšanu pārbaude un sekmju novērtēšana” – tika secināts, ka, lai skolēnu sekmes pareizāk novērtētu, atzīmes ir jāizliek pēc iespējas biežāk klases žurnālos un skolēnu uzdevumu burtnīcās. Savukārt, skolotāja Z. Zikmane sagatavoja referātu par R. Miķelsona rakstu „Kā atkārtot un apgūt mācību vielu” – tika secināts, ka mācību vielas atkārtošana ir jāsāk uzreiz pēc mācību vielas apguves, jo tikai garākā laika sprīdī sadalīta atkārtošana dod labas rezultātus, bet skolotājiem mācību viela atkārtojama, veltot šim nolūkam 10 – 15 min. vai visu mācību stundu. Vēl tika secināts, ka mācību viela ir jāatkārto citādākā secībā, kā tā ir apgūta mācību procesā, bet vecākās klasēs vielas atkārtšanai skolēniem jāizsniedz pārbaudījumu biļetes. Viens no būtiskākajiem uzdevumiem mācību vielas apgūvē – jāiemāca veikt patstāvīgi skolēniem mācību vielas atkārtšanas darbus. (36)

1946. gada 8. aprīļa sēdē Dzimtmisas pamatskolas pedagogu padome nolēma:

1. *Mācību stundās ir jāveic praktiskas nodarbības, lai nostiprinātu mācību vielu un iemācītu skolēniem mācību vielas atkārtšanu veikt patstāvīgi. Skolotājiem pedagoģiskajā procesā ir jāizmanto mācību uzskates līdzekļi: attēli, kartes, modeļi, jādemonstrē mēģinājumi utt.*
2. *Skolēnu sekmju uzlabošanai ir jāiekārto papildu nodarbības;*

3. *Skolotājiem regulāri jāpārbauda skolēnu mājasdarbi, bet rakstu darbi ir jāizlabo pēc iespējas ātrāk, pierakstot darbam labošanas datumu.*
4. *Vēstures, konstitūcijas, literatūras un ģeogrāfijas skolotājiem jāizceļ mācāmā vielā, lai veicinātu skolēnos komunistiskās pasaules izskata veidošanos.*

Skolēnu sekmes ir jānovērtē objektīvi, izmantojot R. Miķelsona rakstā „Skolēnu zināšanu pārbaude un sekmju novērtēšana” minētās normas. (37)

Dzimtmisas pamatskolas direktors norādīja, ka pēc mācību vielas apgūšanas ir nekavējoties jāuzsāk mācību vielas atkārtošana pēc pārbaudījumu programmām, bet skolotājiem ir jāizkārto konsultācijas pēc iepriekš izstrādāta konsultāciju plāna. (37)

3. 5. Pedagogu izglītība

Mācību un audzināšanas darba aspektā būtiska nozīme ir pedagogu kompetencei, kura sevī iever zināšanas, prasmes un attieksmes. Svarīgs aspekts pedagogu kompetencē ir viņa pedagoģiskā izglītība. Ir būtiski, ka skolā strādā skolotāji ar pedagoģisko izglītību, jo tā norāda uz skolotāja zināšanām un prasmēm, ar kuras varētu nodrošināt efektīvu un mērķtiecīgu mācību procesu.

Analizējot informāciju par Dzimtmisas pamatskolas pedagogu izglītību (skat. 2. un 3. nodaļu), var secināt, ka Dzimtmisas pamatskolā ir strādājuši skolotāji arī bez pedagoģiskās izglītības, taču laika gaitā skolotāji ir papildinājuši savas zināšanas un prasmes tālākizglītībasursos. Sākot no 1926./27. mācību gadu skolā strādāja arvien vairāk skolotāju, kuriem bija pedagoģiskā izglītība, taču nav zināma informācija par visu Dzimtmisas pamatskolas skolotāju izglītību. (38)

Alfrēds Dauksis (Mārtiņa dēls) – dzimis 1904. gada 17. decembrī Bukaišu pagastā, pēc tautības latvietis. *Izglītība* – 1925. gadā beidzis Jelgavas valsts skolotāju institūtu un ieguvis skolotāju institūta beigšanas apliecību. Skolotāja cenzs un izsniegtās apliecības numurs un datums – pilntiesīgs pamatskolu skolotājs, skolu departamenta apliecība Nr. 5396, no 1930. gada 27. marta. Strādāja skolā kā pārzinis no 1925. gada 1. augusta. (38)

Ilona Daukse (Jēkaba meita) – dzimusi 1904. gada 25. februārī Veclaicenes pagastā, pēc tautības latviete. *Izglītība* – 1925. gadā beigusi Jelgavas skolotāju institūtu un ieguvusi skolotāju institūta beigšanas apliecību. Skolotāja cenzs un izsniegtās apliecības numurs un datums – pilntiesīga pamatskolu skolotāja, skolu departamenta apliecība Nr. 5378, no 1930. gada 27. marta. No 1925. 1. oktobra līdz 1926. gada 31. augustam strādāja Skaistkalnes 6. kl. pamatskolā. Zālītes pagasta Dzimtmisas 7. kl. pamatskolā strādāja no 1926. gada 1. septembra. (38)

Vera Kapteine (Pētera meita) – dzimusi 1904. gada 3. jūlijā Rīgā, pēc tautības latviete. *Izglītība* – 1925. gadā beigusi Rīga skolotāju institūtu un ieguvusi skolotāju institūta beigšanas apliecību. Skolotāja cenzs un izsniegtās apliecības numurs un datums – pilntiesīga pamatskolu skolotāja, skolu departamenta apliecība Nr. 5350, no 1928. gada 10. marta. Zālītes pagasta Dzimtmisas 7. kl. pamatskolā strādāja no 1941./42. mācību gada. (38)

Ilga Beiera (Jēkaba meita) – dzimusi 1923. gada 18. martā Zālītes pagastā, pēc tautības latviete. *Izglītība* – 1943. gadā beigusi Lauksaimniecības tautas augstskolas abiturijas klasi, iegūstot abiturijas beigšanas apliecību Nr. 5. Skolotāja cenzs un izsniegtās apliecības numurs un datums – skolu departamenta pagaidu apliecība Nr. 13857, no 1944. gada 2. marta. Zālītes pagasta Dzimtmisas 7. kl. pamatskolā strādāja kā praktikante no 1944. gada 10. marta. (38)

Vasaras brīvlaikā, pēc 1944./45. mācību gada, Dzimtmisas pamatskolas skolotāji papildināja savu pedagoģisko kompetenciursos vai pašmācības ceļā – skolas direktors A. Dauksis apmeklēja skolu direktoru kursus Rīgā, I. Breiere apmeklēja skolotāju sagatavošanas kursus, bet militārās apmācības skolotājs R. Caune apmeklēja kursus Rīgā un piedalījās nometnē Siguldā. Kā norāda skolas direktors A. Dauksis, tad skolotājas I. Daukse un V. Kapteine vasaras brīvlaikā papildināja savas zināšanas pedagoģijā pašmācības ceļā. (25)

Savas politiskās izglītības celšanai skolotāji studēja VKV vēstures īso kursu un Staļina grāmatu „Lielais Tēvijas karš”. (25)

NOBEIGUMS

Izstrādājot bakalaura darbu „Dzimtmisas pamatskolas vēsture (1877 – 1946)”, tika apkopoti un analizēti materiāli par Dzimtmisas pamatskolas mācību un audzināšanas darbu no 1877. līdz 1946. gadam. Pētījuma gaitā tika izzināta Dzimtmisas muižas vēsture, skolas izveidošanās pirmsākumi un attīstība līdz 1940. gadam un skolas saimnieciskā, mācību un audzināšanas darbība padomju (1940 – 1941; 1945 – 1946) un vācu okupācijas laikā.

Dzimtmisas pamatskola ir īpaša ar savu unikālo atrašanās vietu Dzimtmisas muižas ēkās, kuras aptver skolas apkārtnē simtgadīga liepu aleja, kura mūsdienās simbolizē skolas vēsturisko bagātību.

Skolas vēsture aizsākās 1874. gadā, kad no Dzimtmisas muižas atdalīja 2 ha lielu saimniecību un sāka celt vienstāva koka guļbūvi ar vienu klases telpu, divām istabām un virtuvi. 1877. gadā skolas celtniecības darbi tika pabeigti, tāpēc šī gada rudenī tika uzsākts pirmais mācību gads, taču par skolas mācību un audzināšanas darbu no 1877. līdz 1920. gadam Latvijas Valsts vēstures arhīvā materiāli nav atrasti.

1914. gada 1. augustā sākās Pirmais pasaules karš, tāpēc iedzīvotāji devās bēgļu gaitās, jo šī gada septembrī Dzimtmisas pamatskolas apkārtnē apmetās vācu karaspēks, tāpēc no 1914. līdz 1920. gadam mācību darbs skolā tika pārtraukts.

Pēc neatkarīgas Latvijas nodibināšanas 1918. gada 18. novembrī tika veikta zemes reforma laukos. Vācu muižniekiem muižas zemes tika atsavinātas, tāpēc 1920. gadā likvidēja arī Dzimtmisas muižu.

Dzimtmisas muižas kungu mājā skolēni mācības uzsāka 1920. gada 4. oktobrī. Mācību procesa organizāciju būtiski skolā ietekmēja skolēnu skaits katrā klasē – mācību stundas dažām klasēm noteiktos mācību gados notika vienlaicīgi skolotāju trūkumu dēļ, tāpēc skolēnu skaits, kuri piedalījās mācību procesā, bija vēl lielāks kā paredzētais katrā mācību stundā.

Lai iegūtu pilnīgāku izpratni par mācību un audzināšanas darbu Dzimtmisas pamatskolā, darba autore, analizēja un salīdzināja skolas mācību priekšmetu sarakstu un mācību stundu skaitu nedēļā ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādīto stundu plānu 1920. gada jūlijā un Latvijas tautskolu programmas sastādīto stundu plānu 1925. gada 17. jūlijā, secinot, ka Dzimtmisas pamatskolas 1920./21. mācību gada mācību priekšmetu saraksts atbilda Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam stundu plānam, taču mācību priekšmetu stundu skaits nedēļā bija atšķirīgs. Savukārt, salīdzinot datus par skolas 1924./25. mācību gada mācību priekšmetiem un stundu skaitu nedēļā ar Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādīto stundu plānu 1920. gada jūlijā, darba autore secina, ka gan mācību priekšmetu saraksts, gan mācību stundu skaits

nedēļā neatbilda Latvijas tautskolu programmu projekta ietvaros sastādītajam stundu plānam. Arī salīdzinot datus par 1926./27. mācību gada mācību priekšmetu un stundu skaitu nedēļā ar Latvijas tautskolu programmas sastādīto stundu plānu 1925. gada 17. jūlijā, darba autore secina, ka gan mācību priekšmetu saraksts, gan mācību stundu skaits nedēļā neatbilda Latvijas tautskolu programmas stundu plānam. Darba autore uzskata, ka skolas mācību priekšmetu saraksts un mācību stundu skaits nedēļā pilnībā neatbilda Latvijas tautskolu programmu sastādītajam stundu plāniem skolotāju trūkuma dēļ.

Dzimtmisas pamatskolā ārpusstundu darbā aktīvi darbojās skolēnu vecāki, kuri ne tikai materiāli atbalstīja ārpusstundu aktivitātes skolā, bet arī paši rosināja tādas sarīkot, lai skolēnu dzīve skolā būtu interesantāka un daudzveidīgāka. Vēl Dzimtmisas pamatskolā aktīvi darbojās skolas padome, kura nodarbojās ar skolai aktuālu jautājumu risināšanu.

No 1931. līdz 1940. gadam materiāli par Dzimtmisas pamatskolu Latvijas Valsts vēstures arhīvā, Latvijas Valsts arhīvā un Jelgavas zonālajā Valsts arhīvā nav atrasti.

Dzimtmisas pamatskola kara laikā skola ļoti cieta – skolai izbira visi logu stikli, tika sagrauts viens pils tornītis un iznīcināts viss skolas inventārs. Turpmāko gadu laikā skolas direktors aktīvi centās novērst visas kara sekas, kuras bija ievērojami ietekmējušas mācību darba organizāciju skolā. Savukārt, lai katrā mācību priekšmetā tiktu sasniegti paredzētie mācību stundu mērķi, katram skolotājam bija jā sastāda mācību stundu plāni un plāns par nesekmīgo skolēnu sekmju uzlabošanu. Katru nedēļu klašu audzinātāji rīkoja ar savas klases skolēniem pārrunas par skolēnu sekmēm un uzvedību. Audzināšanas darbs norisinājās mācību stundās, pārrunājot aktuālās problēmsituācijas un analizējot literāro darbu tēlus. Mācību darbā galvenokārt tika izmantota mācību grāmata, bet dažās mācību stundās tika izmantoti arī uzskates līdzekļi, taču mācību darba palīglīdzekļu izmantošana mācību procesā bija ierobežota pēckara apstākļu dēļ. Skolas direktors vēlējās panākt aktīvāku vecāku līdzdalību skolas dzīvē, tāpēc vienu reizi mēnesī tika sasaukta vecāku komitejas sēde, kurā tika pārrunāti dažādi Dzimtmisas pamatskolai nozīmīgi jautājumi. Dzimtmisas pamatskolā aktīvi darbojās arī skolas pedagoģiskā padome, kurā tika pārrunāti metodiskie, audzināšanas un politiskie jautājumi.

Darba autore, analizējot informāciju par Dzimtmisas pamatskolas pedagogu izglītību, secina, ka Dzimtmisas pamatskolā ir strādājuši skolotāji arī bez pedagoģiskās izglītības, taču laika gaitā skolotāji ir papildinājuši savas zināšanas un prasmes tālākizglītībasursos. Sākot no 1926./27. mācību gadu, skolā strādāja arvien vairāk skolotāju, kuriem bija pedagoģiskā izglītība.

Bakalaura darbā izvirzītais mērķis sasniegts.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. *Dzimtmisas pamatskola*. [atsauce 14.01.2011.]. Pieejams internetā: <http://www.dzimtmisa.lv/index.php?p=8280&lang=1443>)
2. *Dzimtmisas pamatskolas inventāra akts nr. 2*. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
3. *Dzimtmisas pamatskolas skolēnu vakara programma*. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
4. *Dzimtmisas pamatskolas stundu saraksts 1924./25. mācību gadam*. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
5. *Dzimtmisas – Ziemeļu skolai 120*. Speciālizdevums. Iespiests: SIA Tandems, 1997. 22 lpp.
6. **Gudjons H.** *Pedagoģijas pamatatziņas*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007. 394 lpp.
7. Intervija ar Dzimtmisas pamatskolas 1946. gada absolventi Agru Rūtenbergu 2012. gada 2. aprīlī
8. Intervija ar Dzimtmisas pamatskolas 1946. gada absolventi Ainu Greznovu 2012. gada 22. martā
9. *Izraksts no Zālītes pag. Dzimtmisas nepilnās vidusskolas vecāku komitejas 1940. g. 20. decembra sēdes*. Fonda nr. 700, Materiāli par Bauskas apriņķa skolēnu pabalstīšanu (vecāku komiteju sēžu protokoli, skolēnu saraksti), apr. nr. 3, lietas nr. 53, LVA
10. *Izraksts no Zālītes pag. Dzimtmisas nepilnās vidusskolas vecāku komitejas 1941. g. 13. janvāra sēdes*. Fonda nr. 700, Materiāli par Bauskas apriņķa skolēnu pabalstīšanu (vecāku komiteju sēžu protokoli, skolēnu saraksti), apr. nr. 3, lietas nr. 53, LVA
11. *Latvijas tautskolas programmu projekts. Otrs izdevums*. Rīga: E. Pīpiņa un J. Upmaņa drukātava, b. g. 10. lpp
12. *Latvijas tautskolu programma. Otrs papildinājums*. Rīga: Armijas spiestuve, 1926. 12. lpp
13. *Lūgums Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram no Dzimtmisas pamatskolas padomes*. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
14. *Lūgums Bauskas apriņķa inspektoram no Dzimtmisas pamatskolas pārzines M. Šmīdebergas 1920. gada 14. novembrī*. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti līdz 1921. gadam, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA

15. *Pārskats par 1922./23. mācību gada darbību Dzimtmiņas pamatskolā.* Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
16. *Protokols par Dzimtmiņas pamatskolas skolas padomes sēdi 1921. g. 2. oktobrī.* Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
17. *Protokols par Dzimtmiņas pamatskolas vecāku sapulci 1920. gada 12. decembrī.* Fonda nr. 1949, Dzimtmiņas pamatskolas ziņas skolotājiem, protokoli un ziņojumi, apr. nr. 1, lietas nr. 6, LVVA
18. *Sekmju atskaite par 1944./45. mācību gadu.* Fonda nr. 1365, Bauskas apriņķa Zālītes pagasta Dzimtmiņas nepilnās vidusskolas statistikas atskaites par mācību gadu, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 106, JZVA
19. *Sekmju atskaite par 1945./46. mācību gadu.* Fonda nr. 1365, Bauskas apriņķa Zālītes pagasta Dzimtmiņas nepilnās vidusskolas statistikas atskaites par mācību gadu, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 107, JZVA
20. *Skolas atskaite par 1944./45. mācību gadu.* Fonda nr. 1365, Bauskas apriņķa Zālītes pagasta Dzimtmiņas nepilnās vidusskolas statistikas atskaites par mācību gadu, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 106, JZVA
21. *Skolas atskaite par 1945./46. mācību gadu.* Fonda nr. 1365, Bauskas apriņķa Zālītes pagasta Dzimtmiņas nepilnās vidusskolas statistikas atskaites par mācību gadu, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 107, JZVA
22. *Skolēnu sagrupēšanās pēc tautības un ticības Dzimtmiņas pamatskolā.* Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti līdz 1921. gadam, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
23. *Skolēnu sagrupēšanās pēc vecuma Dzimtmiņas pamatskolā.* Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
24. *Zālītes pagasta Dzimtmiņas nepilnās vidusskolas darba plāns 1944./1945. mācību gada 2. semestrim.* Fonda nr. 1365, Bauskas apriņķa Zālītes pagasta Dzimtmiņas nepilnās vidusskolas 1944./1945. mācību gada darba plāns, apr. nr. 1, lietas nr. 13, JZVA
25. *Zālītes pagasta Dzimtmiņas nepilnās vidusskolas mācīšanas un audzināšanas darba plāns 1945./1946. mācību gada 3. ceturksnim.* Fonda nr. 1365, Bauskas apriņķa Zālītes pagasta Dzimtmiņas nepilnās vidusskolas 1945./1946. mācību gada darba plāns, apr. nr. 1, lietas nr. 14, JZVA
26. *Zālītes pagasta Dzimtmiņas nepilnās vidusskolas pedagogu 1945. gada 9. septembra padomes sēdes protokols nr. 1.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmiņas nepilnās

- vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA
27. *Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu 1945. gada 29. septembra padomes sēdes protokols nr. 7.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA
28. *Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu 1945. gada 23. oktobra padomes sēdes protokols nr. 3.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA
29. *Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu 1945. gada 1. novembra padomes sēdes protokols nr. 4.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA
30. *Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu 1945. gada 27. novembra padomes sēdes protokols nr. 5.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA
31. *Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu 1945. gada 15. decembra padomes sēdes protokols nr. 6.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA
32. *Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu 1946. gada 17. janvāra padomes sēdes protokols nr. 9.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA
33. *Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu 1946. gada 31. janvāra padomes sēdes protokols nr. 10.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA
34. *Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu 1946. gada 18. februāra padomes sēdes protokols nr. 11.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA

35. *Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu 1946. gada 7. marta padomes sēdes protokols nr. 12.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA
36. *Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu 1946. gada 2. aprīļa padomes sēdes protokols nr. 15.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA
37. *Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu 1946. gada 8. aprīļa padomes sēdes protokols nr. 16.* Fonda nr. 1365, Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnās vidusskolas paidagogu padomes sēžu protokoli, skolēnu sekmību u.c., apr. nr. 1, lietas nr. 39, JZVA
38. *Zālītes pagasta Dzimtmisas 7. kl. pamatskolas paidagoģiskā personāla grāmata.* Fonda nr. 1365, apr. nr. 3, lietas nr. 27, JZVA
39. *Zālītes pag. Dzimtmisas 6. kl. pamatskolas stundu saraksts.* Fonda nr. 1949, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
40. *Ziņas par Dzimtmisas pamatskolas skolotājiem līdz 1922. gadam.* Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
41. *Ziņas par skolēnu sekmēm 1940./41. m. g. pirmajā pusē Zālītes pagasta Dzimtmisas nepilnajā vidusskolā 1941. g. 10. martā.* Fonda nr. 700, Ziņas par Bauskas apriņķa skolēnu sekmēm 1940./41. m. g. I. pusē, apr. nr. 1, lietas nr. 502, LVA
42. *Ziņojums Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram no Dzimtmisas pamatskolas pārzines M. Šmīdebergas.* Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
43. *Ziņojums Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram no Dzimtmisas pamatskolas pārzines M. Šmīdebergas pēc pieprasījuma 1920. gada 19. oktobrī.* Fonda nr. 1949, Dzimtmisas pamatskolas ziņas skolotājiem, protokoli un ziņojumi, apr. nr. 1, lietas nr. 6, LVVA
44. *Ziņojums Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram no Dzimtmisas pamatskolas skolēnu vecākiem 1923. gada 28. decembrī.* Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
45. *Ziņojums Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram par Dzimtmisas pamatskolas skolotāju četru mēnešu kursu apliecību izsniegšanu.* Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA

46. Ziņojums Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram par Dzimtiskas pamatskolas 1923./24. mācību gadu. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
47. Ziņojums Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram par mācību pārtraukšanu Dzimtiskas pamatskolā. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
48. Ziņojums Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram par pirmskolas bērnu pedagoģisko izstādi. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
49. Ziņojums Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram par skolēnu skaitu Dzimtiskas pamatskolā. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
50. Ziņojums Bauskas apriņķa pamatskolu inspektoram 1920. gada 31. oktobrī. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
51. Ziņojums par Dzimtiskas pamatskolas skolēnu sastāvu 1922. gada 1. aprīlī. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA
52. Ziņojums pēc pieprasītām ziņām Dzimtiskas pamatskolai. Fonda nr. 1949, Paziņojumi, lūgumi un stundu saraksti, apr. nr. 1, lietas nr. 40, LVVA

PIELIKUMI

1. pielikums

Stundu plāni.*)

Priekšmeti	Pirm- skola	I. pak. pam. skola				II. pak. pam. skola	
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Ticības mācība . . .	—	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)
Latviešu valoda . . .	6	6	6	6	6	5	5
I. jaunā valoda (ang. vai vācu v.) . . .	—	—	5	5	5	3	3
II. jaunā valoda (ang. vai kr. v.) . . .	—	—	—	—	—	4	4
Matematika	4	5	4	4	5	6	6
Dabas mācība	—	—	—	2	2	4	4
Ģeogrāfija	—	—	—	2	2	2	2
Apkārtnes mācība . . .	4	4	4	—	—	—	—
Vēsture	—	—	—	2	2	3	3
Zīmēš., modēlēšana . .	2	2	2	2	2	2	2
Ģlitrakstišana	—	—	2	—	—	—	—
Dziedāšana	—	2	2	2	2	2	2
Vingrošana, rotaļas . .	2	2	2	2	2	1	1
Rokdarbi	—	—	—	—	2	2	2
	18	21	27	27	30	34	34
		+(2)	+(2)	+(2)	+(2)	+(2)	+(2)

Piezīmes pie stundu plāna.

No svešām valodām mācama pirmā vācu vai angļu; izņēmumi ar Izglītības ministrijas piekrišanu.

Viugrošanai un rokdarbiem uzdots kopīgs stundu skaits, jo apmērus, kādos šie abi priekšmeti izvedami, grūti noteikt: viņu sadalījums atkarāsies no gada laika un skolu telpu apstākļiem.

Stundas garums 45 minūtes.

Kopējais stundu skaits klasē nedrīkst pārsniegt tabelē norādīto.

*) Izglītības ministra apstiprināti 1920. g. jūlijā, № 21030.

Apstiprinu. 1925. g. 17. jūlija
Izglītības ministrs Arv. Kalniņš.

**Latviešu pamatskolu stundu plāns 1925./26. mācības
gadam.**

Priekšmeti	Pirmskola	I. pakāpes pamatskola				II. pakāpes pamatsk.	
		I	II	III	IV	V	VI
Ticības mācība	(2)	(2)	(2)	(2)	(1)	(1)	(1)
Latviešu valoda	6(+2)	6(+1)	6(+1)	6(+1)	6(+1)	5	5
I. jaunā valoda	—	—	—	(5)	(5)	(3)	(3)
II. jaunā valoda	—	—	—	—	—	(2)	(3)
Zemkopība	—	—	—	—	—	2	2
Kooperācija	—	—	—	—	—	—	1
Matematika	4(+1)	5(+1)	5(+1)	4(+1)	5	6	6
Dabas mācība	—	—	—	2	3	4	4
Ģeogrāfija	—	—	—	2	2	2	2
Apkārtnes mācība	4	4	4	—	—	—	—
Vēsture	—	—	—	2	2	3	3
Zīmēšana-modelēšana	2	2	2	2	2	2	2
Ģilttrakstišana	—	1	2	—	—	—	—
Dziedāšana	—	2	2	2	2	2	2
Vingrošana-rotājas	2	2	2	2	2	2	2
Rokdarbi: zēniem un meitenēm	—	—	—	2	2	2	2
Mājturība meitenēm	—	—	—	—	—	1	1
Minimalais stundu skaits	19	22	23	24	26	31	32
Maksimalais (skolotājiem)	23	26	27	33	33	37	39 ¹⁾

1. Latviešu valodā un matemātikā iekavās ieliktais stundas obligatoriskas lauku skolām, kur mācības gads isāks.

Latviešu pamatskolu stundu plāns 1925./26. mācību gadam (12)

Intervijas protokols

Mērķis: izziņāt Dzimtmisas pamatskolas pedagoģisko un audzināšanas darbu no 1939. līdz 1946. gadam.

Kas piedalās? Laura Jerķe – intervētājs

Agra Rūtenberga (Daukse) – intervējamais

Kur? Intervija notiek telefona sarunā

Kad? 2012. gada 2. aprīlī

L: Labvakar! Šodien esmu Jūs uzaicinājusi uz telefona sarunu, lai iegūtu papildus informāciju par Dzimtmisas pamatskolas pedagoģisko un audzināšanas darbu laika periodā no 1939. līdz 1946. gadam. Kādas ir Jūsu atmiņas par mācību darbu Dzimtmisas pamatskolā?

A: Nu es tagad atradu liecības – no pirmās līdz pēdējai klasei. Jums jau ir zināmi tie mācību priekšmeti. Liecībā ir ierakstīts, ka ir bijuši vasaras praktiskie darbi. Es skatos, ka vienreiz mēnesī tādi ir bijuši. Tad es vēl atradu divas grāmatas, kuras ir bijušas 1. un 2. klasē, kas man ir bijušas latviešu valodas grāmatas. Saucās tās – „Tēvu valoda”. Vēl es atceros, ka bija maz skolēnu, tāpēc tika apvienotas skolēnu klases – laikam 1. un 2., 3. un 4. klasei mācības notika kopā. Mācību darbs norisinājās ar grāmatīņu priekšā – lasi un mācies no grāmatas. Ko mājās uzdod – to izmācās. Agrāk jau nekas cits nebija.

L: Vai Jums ir palicis atmiņā kaut kas par ārpusstundu darbiem Dzimtmisas pamatskolā?

A: Nu ārpusstundu darbu es personīgi neatceros. Bija dramatiskais pulciņš, mums teātri mācīja. Teātris bija, jā, to mācīja, bet tas tā parasti bija uz svētkiem. Ne mācību darba konkursi, ne mākslinieciskie konkursi – nekas tāds nebija.

L: Vai Dzimtmisas pamatskolā bija kādas tradīcijas?

A: Tradīcijas skolā nebija. Tie mani pirmie skolas gadi bija saucamie pirms Ulmaņlaiki, bet 40. gadā, es tā skatos, ka liecība ir bijusi. Pirmspadomju laikā nekas nav iznācis. Pirmā liecība man ir 40./41. mācību gadā. Un skolas nosaukumi jau jums visi ir, kā tie ir mainījušies – vācu laikā ir bijusi tautskola, bet pēc tam nepilnā vidusskola. Pa diviem gadiem viss ir mainījies, tāpēc nekādas tradīcijas tur nevar būt.

L: Kādas ir Jūsu atmiņas par mājasdarbiem Dzimtmisas pamatskolā?

A: Es domāju, ka nebija daudz mājasdarbu – kas bija uzdots, to izpildīja. Grāmatas bija jāiemācās un viss, nekas cits nebija. Matemātikā kaut kas bija jāizrēķina, latviešu valodā kaut kas jānoraksta un viss. Stingras prasības skolā bija. Īsi jau tie skolas laiki bija, jo vācu okupācijas laikā .. tad skola jau aprīlī beidzās.

L: Kā Jūs raksturotu audzināšanas darbu Dzimtmisas pamatskolā?

A: Audzināšanas darbs vai audzināšanas stundas nebija – nekas tāds nebija. Visos mācību priekšmetos jau mēs tikām audzināti – ka jāstrādā, jābūt pieklājīgiem un kārtību mācīja. Tas jau viss bija kopā ar mācību daļu. Mācīja, ka apkopēja darbs ir jāciena – ja kāds bija kaut ko patraucējis, tad jau bargi sodi bija. Tas jau viss notika ar kaut kādu mācību darbu. Arī stāstos vai pasakās, ko mēs lasījām, bija audzinošais.

L: Vai skolēni regulāri apmeklēja skolu?

A: Ar skolas apzinātu neapmeklēšu nevarēja būt ne runas. Es skatos, ka arī tai pašai grāmatai ir uzrakstīts – lasāmā grāmata lauku skolai. Acīmredzot, ka pilsētas skolai ir bijusi kāda cita grāmata. Nu, ja kādreiz kādam bija govīs jāpagana, to jau viņš pats teica pēc tam.

L: Kādas ir Jūsu atmiņas par Dzimtmisas pamatskolas skolotājiem?

No skolotājiem bija mums skolotājs Ābelītis, Jums jau drošvien ir informācija par viņu. Viņš bija manas klases audzinātājs. 42./43 mācību gadā viņš bija, bet pēc tam

bija skolotājs Melnbārdis. Ābelītis bija mācītājs – ticības mācību mācīja un matemātiku. Viņš arī klavieres spēlēja. Ābelītis bija ar veselīgu humora izjūtu, tāpēc ir palicis atmiņā. Vēl jau bija manējie. Man nekādu atlaižu skolā nebija, bet tieši otrādi – bija lielākas prasības. Tēvs jau bija skolas pārzinis, tāpēc bija prasīgs. Māte gan bija tāda mierīgāka, mācīja glītrakstīšanu.

L: Paldies Jums par atsaucību!

A: Lūdzu, nav par ko!

Pēc maniem vārdiem pierakstīts precīzi.

Inga Rūtenberga (Laukse) Rūtenberga

Intervijas protokols

Mērķis: izzināt Dzimtmsis pamatskolas pedagoģisko un audzināšanas darbu 1945./46. mācību gadā.

Kas piedalās? Laura Jerķe – intervētājs

Aina Greznova – intervējamais

Kur? Iecavas novada Ziemeļu bibliotēka

Kad? 2012. gada 22. martā

Aina Greznova (Grazjnova) 1950. gadā beigusi Jelgavas Pedagoģisko skolu. Strādājusi Dzimtmsis pamatskolā par 1. – 4. klašu skolotāju no 1950./51. mācību gada.

L: Labdien! Šodien esmu Jūs uzaicinājusi uz interviju, lai iegūtu papildus informāciju par Dzimtmsis pamatskolas pedagoģisko un audzināšanas darbu 1945./46. mācību gadā. Pirms intervijas, norunājot ar Jums tikšanās dienu un laiku, noskaidroju, ka Dzimtmsis pamatskolā mācījāties tikai 1945./46. mācību gadā. Kāpēc tieši šajā mācību gadā uzsākt mācības Dzimtmsis pamatskolā?

A: Mācījos Grīnvaldes sešklasīgajā pamatskolā. Mācības tur uzsāku 39./40. mācību gadā. Otrā pasaules kara laikā skola tika nodedzināta, tāpēc tur vairs turpināt mācīties nevarēju, bet 44./45. mācību gadā mācījos Iecavas skolā. Mācības tur varēja uzsākt tikai novembra mēnesī, jo atradāmies frontes joslā. Iecava bija atbrīvota, bet mēs dzīvojām mežā, kur bija frontes līnija. Tā kā mainīju dzīvesvietu, tad 45./46 uzsāku mācības Dzimtmsis pamatskolā.

L: Kā Jūs raksturotu mācību darbu Dzimtmsis pamatskolā 1945./46. mācību gadā?

A: Skolā bija šādi mācību priekšmeti – latviešu valoda, literatūra, gramatika, matemātika, fizika, ķīmija, fizikultūra, zīmēšana, dziedāšana. Protams, ka vēl arī krievu valoda. Citus mācību priekšmetus tā kā neatceros. Nu mācību darbs galvenokārt risinājās mācību stundās. Galvenais mācību līdzeklis bija grāmata.

Pēckara apstākļos pat grāmatas visos priekšmetos nebija pieejamas. Dažos priekšmetos pat skolotājam nebija mācību grāmatas. Tad nu skolotāji pasniedza lekciju veidā mācību stundas – piemēram, literāro darbu analīzes. Otrs mācību stundu palīglīdzeklis bija klases tāfele un krīts. Nu nekādus citus mācību līdzekļus neatceros. Vēl var minēt arī dažādas ģeogrāfijas kartes kā palīglīdzekli mācību stundā. Ķīmijā pēc kara vairs bija sameklējamas tikai dažas mēģenītes un pudelītes ar ķīmikālijām, tāpēc nekādus izmēģinājumus ķīmijas stundās izdarīt nevarējām. Fizikā bija elektromašīna, tāda griežama, kura ražoja elektrību. Dažas ebonītu nūjiņas, ko eksperimentēt bija. Par vēstures stundām es neatceros. Latvijas vēsturi nemācījāmies. Mācību procesā bija raksturīga stingra disciplīna – skolēns varēja izteikties tikai tad, ja ir pacēlis roku un skolotājs uzaicina viņu runāt. Starpbrīžus pavadījām skolas zālē – staigājām zālē pa divi apļa kustībā, ļoti bieži dziedot tautasdziesmas. Dežūrskolotāju skolā nebija, vismaz mēs to neizjutām. Kārtību skolā uzturējām paši. Dažreiz starpbrīžos organizējām rotaļas. Kādreiz arī viens otram traucējām rotaļas, tad skrējām sūdzēties pie skolotājiem – skolotāji iejaucās un sodīja, atkarībā no tā, cik liels bija nedarbs. Vispār toreiz es nevarēju salīdzināt, vai mācības ir grūtas vai vieglas, jo mums toreiz mācīja mācīties. Mums pat atsevišķās mācību stundās jauno vielu lika stundas otrajā daļā izlasīt patstāvīgi. Iepriekš skolotājs uz tāfeles uzrakstīja jautājumus, uz kuriem mums bija jāatbild, izlasot uzdoto. Nu sevišķi šī metode tika izmantota stāstāmos priekšmetos. Nu galvenā zināšanu kontrole bija skolēnu mutiskais stāstījums un, lai šo stāstījumu prastu veidot un izteikties, jaunajai vielai dažkārt arī bija pašiem jāstāda stāstījuma plāns, pēc kura varētu mācīties stāstīt. Tā iemācīja mums mācību vielā atrast galveno.

L: Kādi skolotāji strādāja 1945./46. mācību gadā Dzintmīšas pamatskolā?

A: Skolas direktors bija Alfrēds Dauksis – beidzis Jelgavas Skolotāju institūtu. Mācīja latviešu valodu, dziedāšanu un vadīja skolas kori. Alfrēds Dauksis ārpus stundām vadīja arī pašdarbības kori, kurā piedalījās vairāki tuvākie iedzīvotāji. No skolotājiem vēl bija skolotāja Daukse, kura mācīja krievu valodu, konstitūciju nu laikam arī vēsturi, cik nu toreiz to vēsturi skāra. Vēl mācīja arī rokdarbus, viņa bija liela rokdarbniece. Arī bija beigusi Jelgavas Skolotāju institūtu. Tad vēl bija skolotāja Kapteine, kura mācīja matemātiku. Nu neatceros, kas mums ģeogrāfiju mācīja. Tad vēl bija skolotāja Ilga Breiere, bet arī vairs nepateikšu, ko viņa mācīja. Nu tad vēl bija

skolotājs Roberts Caune, kurš mācīja fizikultūru un militāro apmācību. Uz militāro apmācību gāja gan meitenes, gan zēni, bet neko vairāk es neatceros.

L: Vai Dzimtmisas pamatskolā bija kādas ārpusstundu laika pavadīšanas iespējas?

A: Atklāti sakot, nekādu ārpusstundu darbu mums nebija, jo, cik es atceros, nekādu izmēģinājuma lauciņu pie skolas nebija. Tad nu vienīgais, kas bija, kur gatavojāmies ārpus stundām, bija skolas eglīte. Tad skolotājs Dauksis iedeva mums dzejoļus, kurus iemācīties, un pēc tam mūs pārbaudīja. Vēl viņš mācīja mūs, kā deklamēt. Vairāk es tā arī neko neatceros. Visi skolēni palīdzēja saviem vecākiem saimniecībās strādāt, tāpēc skolā jau nekā tāda nebija. Nu skolā tika rīkoti pieaugušajiem sarīkojumi. Mums jau pēdējās klases meitenēm arī gribējās tur ļoti piedalīties, bet bez skolas direktora atļaujas nevienā ārpusskolas pasākumā nedrīkstējām piedalīties. Šajā laikā atceros, ka mēs gājām lūgties piedalīties 1. maija sarīkojumā skolas direktoram un viņš atļāva mums. Mēs jau tik uz to balli gājām, uz svinīgo ne. Gājām vienkāršos pārgājienos ziemas periodā – stundas laikā aizgājām uz mežu. Mežā citreiz kādas sacensības sarīkoja – kurš noskries ātrāk kādu gabalu. Ja bija piemērots laiks, tad cēla sniegavīrus, kādu cietoksni.

L: Vai Dzimtmisas pamatskolā bija kādas tradīcijas?

A: Par skolas tradīcijām neko tādu neatceros. Tas pēckara gads tāds briesmīgs visiem bija, visi pārdzīvoja. Mēs, kas gājām mājās pēc skolas, sapulcējāmies un gājām reizē. Tad mums bija tāda tradīcija, ka dziedājām, mājup ejot. Lai gan toreiz bija Padomju iekārta, mēs pilnā balsī rāvām leģionāru dziesmas – gan „Zilo lakatiņu”, gan „Kad klētiņā dusēsi tu” un citas.

L: Ko Jūs atceraties par mājasdarbiem Dzimtmisas pamatskolā?

A: Nu katrā mācību priekšmetā tik uzdoti mājasdarbi. Mums nodiktēja uzdevumus, un mēs pēc tam mājās tos pildījām – piemēram, teksta uzdevumus. Nu rēķināšanā bija kaut kādas grāmatas, cik es atceros. Mājasdarbus regulāri savāca un lika atzīmes, bet neglīti izpildītos darbus lika pārstrādāt pēc stundām. Kļūdu labojumus lika rakstīt ar paskaidrojumiem. Nu to es vēl nepiemēnu, ka mums bija glītrakstīšana. Burtnīcas

mums bija tikai divu veidu – līniju burtnīcas un rūtiņburtnīcas. Rakstījām ar rakstāmpalvām. Glītrakstīšanā vajadzēja rakstīt ar uzspiešanu – katra līnija, ko vilka uz leju, tika piespiesta. Liela uzmanība tika pievērsta rokrakstam.

L: Kā Jūs raksturotu audzināšanas darbu Dzimtmisas pamatskolā 1945./46. mācību gadā?

A: Katra mācību stunda bija audzinoša, jo katrā stundā ne tikai kaut ko uzdeva mācību priekšmeta ietvaros, bet arī audzināja. Nu, piemēram – mācīja, kā katru svešu cilvēku, kurš ienāk skolā sveicināt un pajautāt – vai nevar kā palīdzēt. Mācīja, ka katru lauku iedzīvotāju, ko satikām, jā sveicina. Nu arī, ja savstarpējās attiecībās bija kādi konflikti, tad arī mācīja, kā izturēties vienam pret otru. Literāros darbus arī izmantoja audzināšanas nolūkos, analizējot literāro darbu tēlu rīcību. Nu arī atsevišķas latviešu tautas pasakas izmantoja, lai audzinātu.

L: Vai Dzimtmisas pamatskolas skolēni regulāri apmeklēja skolu?

A: Nu vispār stundas apmeklējām regulāri toreiz, bet mājās palika tikai slimības dēļ. Pēc slimības, kad ieradās skolā, tad bija jāuzrāda vecāku parakstīta zīme par slimību, jo ārstu nevarējām apmeklēt tik vienkārši slimības gadījumos.

L: Kā bija cietusi Dzimtmisas pamatskola kara laikā?

A: Skola bija cietusi ļoti – visi stikli izbiruši, sašauts pils tornītis viens, jo bumba tur bija sprāgusi. Kara laikā skolā bija apmetušies vispirms vācieši, tāpēc skolas inventārs bija samests blakus esošajā kaimiņu saimniecības ēkā. Skolā bija apmeties vācu karaspēks, bet drīz, tuvojoties frontei, vācieši no turienes tika padzīti, un skolā apmetās Sarkanās armijas daļas. Cīņas notika veselu mēnesi. Šajā laikā nodega kaimiņu saimniecības ēka un māja, tāpēc viss skolas inventārs aizgāja bojā. Tāpēc, uzsākot mācības skolā, bērni sēdēja pie gariem galdiem, kas bija sameklēti no iedzīvotāju mājām un sasisti no kādiem dēļiem. Krēslu skolā nebija, tāpēc mēs uz soliēm sēdējām. Nu neskatoties uz visām šīm grūtībām, skolas direktors saveda skolu kārtībā. Kad es tur sāku mācīties, tad jau dažās klasēs bija skolas soli. Tikai zālē bija garš galds, pie kura pirmklasnieki mācījās. Pēckara apstākļos mūsu skolā bija vājš

elektriskais apgaismojums – ziemas periodos, kad bija īsas dienas, no rītiem un pēcpusdienās bijām spiesti mācīties pie petrolejas lampām. Skolā bija krāns apkure, un telpas bija siltas. Tā kā skolā bija viena apkopēja, tad tā visas telpas gan kurināja, gan tīrīja. Mēs kādreiz malku ienesām. Mums klase bija jākārt, tāfele jānotīra. Katrai klasei bija dežurants, un dežūrējām pa nedēļām. Dežuranta pienākumi bija – sūkli samitrināt, parūpēties, lai krīts vienmēr ir klasē un tāfele tīra.

L: Vai Dzimtmisas pamatskolā skolēniem bija formas?

A: Jā, skolā bija arī forma – zila kleita un melns priekšauts, bet svētku gadījumos gan bija balts priekšauts. Pēc kara bija cietusi ne tikai skola, bet arī iedzīvotāji, kuriem tika nodedzinātas mājas un sadzīves lietas, tāpēc skolā mēs bijām tikai divas vai trīs meitenes, kurām bija formas.

L: Vai Dzimtmisas pamatskolā bija koptgalds?

A: Koptgalds skolā nebija, mēs sviestmaizes ņēmām līdz. Daži skolēni, kuriem bija tālu mājas, dzīvoja skolas internātā. Par pusdienām bērni nesa uz skolu pārtikas produktus – tur bija zināmas normas. Tad laikam kādiem arī piešķīra brīvpusdienas, es tā atceros.

L: Paldies Jums par atsaucību!

A: Lūdzu!

Pēc maniem vārdiem pierakstīts precīzi.

Tina Greznova *Greznova*

Bakalaura darbs „Dzimtmisas pamatskolas vēsture (1877 – 1946)” izstrādāts LU PPMF
Pedagoģijas nodaļā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Laura Jerķe

---

paraksts un datums

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: asoc. profesore, Dr. paed. Baiba Kaļķe

---

paraksts un datums

Darbs iesniegts Pedagoģijas nodaļā

Metodiķe: Sanita Baranova

---

paraksts un datums

Darbs aizstāvēts bakalaura pārbaudījumu komisijas sēdē

Datums un protokola numurs

Vērtējums:

Komisijas sekretāre:

---

paraksts